

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Załącznik
do uchwały Nr 200 XXIV/2013
Rady Gminy w Łososinie Dolnej z
dnia 25 stycznia 2013 roku

Strategia Rozwoju Gminy Łososina Dolna na lata 2013-2020

NAS

nowosądecka
akademia
samorządowa

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW
UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO
FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

Strategia Rozwoju Gminy Łososina Dolna na lata 2013-2020

STRATEGIA ROZWOJU GMINY ŁOSOSINA DOLNA NA LATA 2013-2020

Opracowanie:

FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji

**FRDL Małopolski Instytut Samorządu
Terytorialnego i Administracji**

Spis treści

Spis treści	2
Wprowadzenie	3
Krajowe i regionalne dokumenty strategiczne	10
Krajowe dokumenty strategiczne	10
Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego	13
Subregionalny Program Rozwoju 2014-2020 – subregion sądecki	18
Najważniejsze wnioski z diagnozy społeczno-gospodarczej	20
Metodologia badania	20
Wyniki	23
Wizja i misja rozwoju Gminy	42
Analiza SWOT	44
Plan operacyjny Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna na lata 2013-2020	48
Mierniki realizacji Strategii	102
System monitoringu i ewaluacji Strategii	106
Potencjalne źródła finansowania - nowa perspektywa	114

Wprowadzenie

Strategię Rozwoju Gminy należy postrzegać jako długofalowy proces wytyczania i osiągania celów wspólnoty samorządowej. Określa ona generalny kierunek, aspiracje i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki oraz przedstawia metody i narzędzia wdrożeniowe. Zapisy Strategii stanowią zatem determinantę decyzji merytorycznych, organizacyjnych i finansowych podejmowanych przez władze samorządowe. Dokument jest także odpowiedzią na ustawowy wymóg prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o Strategię, jak również skuteczną próbę dostosowania się do standardów europejskich.

Opracowanie Strategii – umowa między Powiatowym Centrum Funduszy Europejskich a FRDL Małopolskim Instytutem Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie

Niniejsza Strategia Rozwoju Gminy Łososina Dolna powstała w ramach realizacji umowy nr PCFE.273.15.2012 z dnia 05.06.2012 roku, zawartej pomiędzy Powiatem Nowosądeckim – Powiatowym Centrum Funduszy Europejskich a Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej. Przedmiotem umowy była „Aktualizacja lub opracowanie Strategii Rozwoju Gminy na lata 2013 – 2020 dla każdej z 14 Gmin Powiatu Nowosądeckiego – Partnerów Projektu pn.: „Nowosądecka Akademia Samorządowa”, a wykonawcą zamówienia – jednostka terenowa FRDL: Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie. Wspomniany projekt realizowany jest przez Powiat Nowosądecki w partnerstwie z 14 Urzędami

Miast/Gmin¹ w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet V Dobre rządzenie, Działanie 5.2 Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej, Poddziałanie 5.2.1 Modernizacja zarządzania w administracji samorządowej.

Przesłanki budowy nowych dokumentów strategicznych w JST:

Obecnie, zasadniczy nurt przesłanek formalno-prawnych uzasadniających potrzebę weryfikacji dokumentów strategicznych JST, wynika ze zmian w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz wiąże się z aktualizacją dokumentów europejskich (Europa 2020), krajowych (Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2030 r., Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r., Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r.) i regionalnych (Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020) oraz przyjęciem nowego paradygmatu polityki regionalnej, wprowadzonego przyjęciem 13 lipca 2011 roku Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR). Podobnie jak inne JST, Samorząd Gminy Łososina Dolna zobligowany jest do przeglądu i weryfikacji strategii rozwoju w kontekście dostosowania jej założeń do wytycznych i rekomendacji płynących z dokumentów o charakterze nadrzędnym.

Ponadto w procesie budowy nowej Strategii bardzo ważną rolę odgrywają przeobrażenia, jakie zaszły w sferze realnej, tj. rzeczywiste procesy i zjawiska (natury gospodarczej, społecznej, zarządczej, itp.) wpływające na rozwój gminy. Poniżej przedstawiono kluczowe przesłanki uzasadniające potrzebę aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna:

¹ Urząd Gminy Chelmec, Urząd Gminy Kamionka Wielka, Urząd Gminy Łososina Dolna, Urząd Gminy Nawojowa, Urząd Gminy Rytro, Urząd Gminy Gródek nad Dunajcem, Urząd Miasta Grybów, Urząd Gminy Grybów, Urząd Gminy Korzenna, Urząd Gminy Łabowa, Urząd Miasta i Gminy Uzdrowskiej Muszyna, Urząd Miasta i Gminy Piwniczna – Zdrój, Urząd Gminy Podegrodzie oraz Urząd Miasta i Gminy Stary Sącz.

1. Dostosowywanie polityki rozwoju do zmieniających się uwarunkowań społecznych oraz gospodarczych w gminie i jej otoczeniu.

Gmina Łososina Dolna to nie tylko wydzielony granicami administracyjnymi obszar, ale przede wszystkim społeczność lokalna, w której na bieżąco ulega zmianie sytuacja demograficzna i gospodarcza. Kilka ostatnich lat upłynęło pod znakiem szeregu poważnych przeobrażeń, które w dużym stopniu odbiły się także na gminie, jak np.: ogólnosiłowe spowolnienie gospodarcze, rosnące dysproporcje w rozwoju, deficyt finansów publicznych, czy zmiana obserwowanych trendów demograficznych. Nowa Strategia Rozwoju Gminy Łososina Dolna powinna wyznaczać cele oraz kierunki interwencji, służące podnoszeniu konkurencyjności gminy oraz przełamywaniu strukturalnych problemów gospodarczych i społecznych. Są to wyzwania, którym gmina musi sprostać w dobie postępującego procesu globalizacji, nasilającej się konkurencji, informatyzacji wielu sfer życia i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

2. Dostosowanie Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna do nowych dokumentów strategicznych szczebla regionalnego i krajowego.

Ostatnie lata to okres powstawania nowych i aktualizacji poprzednich wersji dokumentów strategicznych szczebla krajowego i regionalnego. Nadrzędną pozycję zajmuje wśród nich Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020², która określa nowe ramy funkcjonowania konkurencyjnego województwa. Istotnymi dla planowania rozwoju są również dokumenty szczebla krajowego, w tym Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020, przyjęta 13 lipca 2010 r. oraz

² *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, http://www.wrotamalopolski.pl/root_BIP/BIP_w_Malopolsce/root_UM/podmiotowe/Strategia/dokument/SRWM+2015/default.htm [data dostępu: 4.09.2012].

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (DSRK) do 2030 r. i Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju (ŚSRK) do 2020 r. Uwzględnienie wytycznych i rekomendacji płynących z tych dokumentów pozwoli na skorelowanie Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna z priorytetami rozwojowymi województwa małopolskiego, a w dalszej perspektywie na korzystanie z nowych narzędzi polityki regionalnej (np. kontrakt terytorialny).

3. Uspójnienie horyzontu czasowego Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna z horyzontem czasowym nowego okresu programowania UE oraz dokumentów nadrzędnych.

Odrębną przesłanką weryfikacji Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna jest zidentyfikowana potrzeba uspójnienia horyzontu czasowego strategii rozwoju gminy – do roku 2020, dla której bezpośrednim uzasadnieniem jest:

- przyjęcie horyzontu obejmującego w całości kolejną perspektywę finansową Unii Europejskiej (tj. 2014-2020);
- przyjęcie horyzontu zbieżnego z horyzontem regionalnej strategii rozwoju i większości JST w Małopolsce;
- potrzeba zapewnienia spójności z perspektywą przyjętą dla nowej Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego.

4. Dostosowywanie Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna do tworzonego Subregionalnego Programu Rozwoju – dla Subregionu Nowosądeckiego.

Subregionalny Program Rozwoju 2014-2020 ma za zadanie wskazać politykę rozwoju dla każdego z pięciu obszarów województwa (Krakowski Obszar Metropolitalny, Małopolska Zachodnia oraz subregiony: tarnowski, sądecki, podhalański) w oparciu o ich atuty. Ma także przyczynić się do większego zaangażowania i współpracy

lokalnych środowisk na rzecz przygotowania wspólnych przedsięwzięć ważnych dla rozwoju subregionu. Docelowo SPR będzie prezentował zarówno politykę wspierania rozwoju poszczególnych subregionów, jak i uzgodnione w subregionach listy przedsięwzięć, które będą mogły uzyskać dofinansowanie ze środków nowego programu regionalnego współfinansowanego z środków europejskich.

Metodologia i etapy prac

Zgodnie z koncepcją umowy pomiędzy Powiatowym Centrum Funduszy Europejskich a FRDL Małopolskim Instytutem Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie, prace prowadzone nad opracowaniem Strategii oparte zostały o model ekspercko-partycypacyjny – zespół konsultantów tworzyli pracownicy Wydziału Programów i Projektów FRDL MISTiA.

Pierwszym etapem prac była inwentaryzacja dokumentów planistycznych, będących w posiadaniu Gmin. Konsultanci MISTiA dokonali analizy istniejących dokumentów strategicznych pod kątem ich rodzaju, struktury, jakości oraz aktualności, efektem czego powstał „Raport z inwentaryzacji i analizy dokumentów strategicznych 14 Gmin Powiatu Nowosądeckiego”. Raport zawiera przegląd najważniejszych elementów poszczególnych dokumentów gminnych: część diagnostyczna, wizja i misja, analiza SWOT, kierunki rozwoju, cele i zadania. Dokumenty objęte analizą charakteryzował różnorodny zakres tematyczny i układ kompozycyjny oraz zastosowanie odmiennych metodologii. Wykazano jednak, że rozbieżność ta nie jest pochodną różnic w uwarunkowaniach rozwojowych jednostek. Gminy Powiatu Nowosądeckiego cechują podobne atuty i słabe strony, a także szanse i zagrożenia, co przekłada się na zbieżne ze sobą kierunki rozwoju i cele strategiczne. W niektórych przypadkach występują dodatkowe zasoby (np. walory uzdrowiskowe) determinujące określone ścieżki rozwoju. W wyniku inwentaryzacji ustalono,

że wszystkie Gminy wymagają opracowania nowych dokumentów strategicznych i sprecyzowano harmonogram koniecznych prac.

Kolejny etap obejmował opracowanie i przekazanie projektów dokumentów planistycznych przygotowanych dla poszczególnych JST. W ramach procesu przygotowywania nowych opracowań uwzględniono materiały z konsultacji społecznych, prowadzonych w Gminach Powiatu Nowosądeckiego, biorących udział w Projekcie „Nowosądecka Akademia Samorządowa”. Celem konsultacji było poznanie opinii mieszkańców w sprawach najistotniejszych w kontekście rozwoju wspólnoty samorządowej, a także najważniejsze wnioski płynące z diagnozy, przygotowanej specjalnie na potrzeby realizacji zadania. Przy opracowaniu projektów Strategii Rozwoju, szczególną uwagę zwrócono na założenia i wytyczne zawarte w dokumentach wyższego rzędu, tj.: Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 i Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego, a także Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Subregionalny Program Rozwoju – dla subregionu sądeckiego.

24 września 2012 r. robocze wersje dokumentów przesłane zostały do Gmin, celem zasięgnięcia opinii Kierownictwa i pracowników Urzędów. Ostateczny termin zgłaszania uwag upłynął z dniem 15 października 2012 r., wprowadzone zostały konieczne modyfikacje i poprawki w treści dokumentów. Ponadto, w okresie: 23 października – 8 listopada 2012 roku w poszczególnych Gminach odbywały się otwarte sesje poświęcone prezentacji i konsultacji opracowanych projektów Strategii. Następnie przygotowane zostały i przekazane ich ostateczne wersje. Przeprowadzono także szkolenia dla pracowników Urzędów Gmin – Partnerów Projektu z systemu monitoringu Strategii i jej ewaluacji (okres 19 – 27 listopada 2012).

Struktura Strategii Rozwoju

Strategia Rozwoju Gminy Łososina Dolna składa się z kilku części:

- wprowadzenia,
- rozdziału opisującego krajowe i regionalne dokumenty strategiczne,
- wniosków z diagnozy społeczno-gospodarczej gminy,
- propozycji wizji i misji Gminy,
- analizy SWOT,
- planu operacyjnego Strategii - obszary strategiczne, cele strategiczne i operacyjne, kierunki interwencji (proppozycje zadań i projektów),
- mierników realizacji Strategii,
- systemu monitoringu i ewaluacji Strategii,
- potencjalnych źródeł finansowania.

Autorzy opracowania pragną podziękować wszystkim pracownikom Urzędu i uczestnikom prac warsztatowych za poświęcony czas, odpowiedzialność w podejściu do spraw publicznych oraz merytoryczne zaangażowanie w proces opracowywania niniejszej Strategii.

Krajowe i regionalne dokumenty strategiczne

Krajowe dokumenty strategiczne

Proces budowy lokalnych dokumentów planistycznych, w szczególności Strategii Rozwoju powinien uwzględniać zmiany w aktach prawnych regulujących zasady prowadzenia polityki rozwoju na wyższych szczeblach, poczynając od dokumentów na szczeblu Unii Europejskiej, a kończąc na wojewódzkiej i subregionalnej strategii rozwoju. Tak zdefiniowana spójność w wymiarze wertykalnym pozwala wzmacniać efekty rozwojowe poprzez jednoznaczne określanie kluczowych kierunków interwencji. Jednocześnie prowadzi do koncentracji środków publicznych na jasno zdefiniowanych celach rozwojowych.

Poniższy schemat przedstawia aktualny system prowadzenia polityki rozwoju, oparty o hierarchiczny układ dokumentów strategicznych, wzajemnie ze sobą spójnych i powiązanych. Obejmuje on wytyczne płynące ze strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju, Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju oraz 9 strategii zintegrowanych, obejmujących 8 strategii branżowych i Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: *Regiony, Miasta, Obszary wiejskie* (KSRR). W tak ujęty system wpisuje się Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, stanowiąca z kolei podstawę dla konstruowania subregionalnych i lokalnych dokumentów strategicznych. W procesie lokalnego planowania strategicznego należy jednak pamiętać o zachowaniu spójności i relacyjnym powiązaniu z systemem nadrzędnych dokumentów strategicznych.

Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu „*EUROPA 2020*”

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „*Polska 2030 – trzecia fala nowoczesności*”

Średniokresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

Krajowa Strategia
Rozwoju
Regionalnego
2010-2020:
*Regiony, Miasta,
Obszary wiejskie*

Strategia Rozwoju
Województwa
Małopolskiego na lata
2011-2020

8 strategii branżowych:

- Rozwoju transportu
- Bezpieczeństwa narodowego RP
- Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
- Rozwoju kapitału społecznego
- Innowacyjności i efektywności gospodarki
- Zrównoważonego rozwoju wsi i rolnictwa
- Rozwoju zasobów ludzkich
- Sprawne państwo

Koncepcja
Przestrzennego
Zagospodarowania
Kraju 2030

Z punktu widzenia lokalnej polityki rozwoju kluczowe miejsce zajmuje dokument ***Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie***. Zgodnie z przedstawionym w nim, nowym paradygmatem rozwoju regionalnego, w proces planowania strategicznego należy włączyć następujące wytyczne:

- wykorzystywanie zasobów endogenicznych regionów (uniezależnianie się od transferów zewnętrznych),
- tworzenie polityk wieloletnich i zdecentralizowanych w przeciwieństwie do dotychczasowych dotacji jednorazowo przeznaczanych na działania krótkoterminowe,

- finansowanie inwestycji wyselekcjonowanych (jako tych działań, które w największym stopniu przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i powodują jego dyfuzję),
- wieloszczeblowe zarządzanie polityką regionalną – zaangażowanie wielu partnerów przez władze regionalne,
- zróżnicowane podejście do różnych typów regionów – wykorzystywanie specjalizacji regionalnych i subregionalnych oraz reagowanie na specyficzne bariery rozwojowe.

Wytyczne te zostały sformułowane przede wszystkim w celu wzmocnienia procesu programowania polityki rozwoju na szczeblu wojewódzkim. Jednak myśl zawarta w powyższych uwagach może stanowić ważną wskazówkę podczas programowania polityki rozwoju na szczeblu powiatowym i gminnym. Ponadto zgodnie z rekomendacjami KSRR, w procesie zarządzania strategiami rozwoju postuluje się tworzenie i utrwalanie szerokich partnerstw między instytucjami publicznymi i społeczeństwa obywatelskiego tak, by zapewnić skuteczny i wielopoziomowy system zarządzania polityką rozwoju.

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego

Najważniejszym dokumentem określającym zasady polityki rozwoju na szczeblu regionalnym jest **Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020** (SRWM). Zapisy dokumentu postulują koncentrację środków na precyzyjnie zdefiniowanych priorytetach, operacjonalizację i parametryzację działań strategicznych, przejrzysty podział zadań i odpowiedzialności za poszczególne obszary polityki rozwoju, prowadzący jednak do mobilizacji zasobów wielu aktorów społecznych.

Struktura SRWM obejmuje 7 głównych obszarów polityki rozwoju województwa, a także kierunki i sposoby działania w tych obszarach. Dla każdego z obszarów interwencji sformułowano cel strategiczny, stanowiący opis pożądanego kierunku zmian w perspektywie do 2020 roku. Każdy z celów strategicznych w ramach obszarów realizowany jest poprzez wyodrębnione kierunki polityki rozwoju, złożone z katalogu działań priorytetowych. W odniesieniu do poszczególnych kierunków polityki sformułowana została strategia postępowania, określająca pożądaną stan docelowy, a także określająca czynniki sprzyjające i ograniczające możliwość osiągnięcia zmiany będącej pochodną realizacji celu strategicznego. Na poniższym schemacie zobrazowano strukturę dokumentu:

Wizja "Małopolska 2020 - nieograniczone możliwości"

Cel główny

Efektywne wykorzystanie potencjałów regionalnej szansy dla rozwoju gospodarczego oraz wzrost spójności przestrzennej Małopolski w wymiarze regionalnym, krajowym i europejskim.

Obszar 1.
Gospodarka wiedzy i
aktywności

Obszar 2.
Dziedzictwo i przemysł
czasu wolnego

Obszar 3.
Infrastruktura dla
dostępności
komunikacyjnej

Obszar 4.
Krakowski obszar
metropolitalny i inne
subregiony

Obszar 5.
Rozwój miast i terenów
wiejskich

Obszar 6.
Bezpieczeństwo
ekologiczne, zdrowotne
i społeczne

Obszar 7.
Zarządzanie rozwojem
województwa

Rekomendacje dotyczące programowania lokalnej polityki rozwoju można odnaleźć w SRWM w ramach obszaru: *Rozwój miast i terenów wiejskich*. Wśród kierunków polityki rozwoju w tym obszarze zwrócono uwagę na potrzebę integracji przestrzennej na poziomie lokalnym i zapewnienie powiązań lokalnych w obrębie obszarów wiejskich, dla których centrami są małe i średnie miasta, docelowo zapewniające jednolity standard dostępności podstawowych usług i dóbr publicznych. Umocnienie pozycji małych i średnich ośrodków miejskich jako lokalnych centrów gospodarczych ośrodków usług publicznych wskazywane jest jako warunek rozwoju okalających je terenów wiejskich. Projektowane działania opierają się na założeniu, że ważnymi elementami decydującymi o atrakcyjności małych miast są zasoby społeczne i kulturowe oraz przestrzeń publiczna.

Wśród kluczowych działań w ramach wspomnianego kierunku przewidziano poprawę dostępności podstawowych usług publicznych w zakresie lokalnej infrastruktury społecznej, o charakterze: edukacyjnym, kulturalnym, rekreacyjnym i sportowym oraz zdrowotnym.

Kolejnym kierunkiem polityki jest rozwój gospodarczy małych i średnich miast oraz terenów wiejskich. Celem działań określonym w ramach tego kierunku jest przede wszystkim przeciwdziałanie narastającym wewnątrzregionalnym zróżnicowaniom o charakterze gospodarczym. Projektowane przez Zarząd Województwa Małopolskiego działania uwzględniają szereg poniższych założeń:

- w ramach polityki rozwoju miast nie należy ograniczać się do wzmacniania infrastruktury społecznej i technicznej, lecz wysoki nacisk położyć także na tworzenie ofert zachęcających do lokowania nowych przedsięwzięć, wykorzystanie potencjału istniejących przedsiębiorstw oraz wzmacnianie relacji kapitałowych;
- zapleczem dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich są małe i średnie miasta;
- aktywizacja terenów wiejskich warunkowana jest wdrożeniem bardziej efektywnych mechanizmów wsparcia funkcjonowania zarówno rolnictwa, jak i działalności okołorolniczej i pozarolniczej;
- aby zwiększyć partycypację obywatelską w programowaniu polityki rozwoju lokalnego należy określić trwałe ramy współpracy władz lokalnych i regionalnych.

W ramach kluczowych działań odnoszących się do poprawy kondycji gospodarczej małych i średnich miast główny nacisk położony został na rozwój oferty inwestycyjnej jednostek, połączony ze wspieraniem działań lokalnych instytucji rynku pracy na rzecz zwiększenia zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu. Natomiast wśród priorytetów dla obszarów wiejskich wyróżniono wsparcie obszarów rolniczych poprzez wdrożenie instrumentów wsparcia dla rolnictwa ekologicznego oraz marketingu wysokiej jakości produktów lokalnych i regionalnych. Takie działanie wpisuje się w oczekiwanie wzmożonego wykorzystania miejscowych przewag

konkurencyjnych. Innym priorytetem aktywizacji obszarów wiejskich jest wspieranie działalności pozarolniczej, szczególnie na terenach atrakcyjnych rezydencjonalnie i turystycznie.

Ostatnim kierunkiem polityki rozwoju w obszarze miast i terenów wiejskich jest funkcjonalne zarządzanie przestrzenią na poziomie lokalnym. Zwraca się tutaj uwagę na podejmowanie działań z uwzględnieniem powiązań funkcjonalnych pomiędzy ośrodkami, ochrony tożsamości lokalnej, a także dbałości o otoczenie. Wśród kierunków interwencji wymienia się rewitalizację obszarów zdegradowanych, ochronę krajobrazu i ładu przestrzennego na obszarach wiejskich, planowanie przestrzenne prowadzone z uwzględnieniem realizacji koncepcji osadnictwa zwartej, w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Ponadto w SRWM w ramach obszaru: *Krakowski obszar metropolitalny i inne subregiony* wyróżniono subregion sądecki, jako funkcjonalny obszar integracji przestrzennej o znaczeniu regionalnym, z węzłowym ośrodkiem monocentrycznym jakim jest miasto Nowy Sącz oraz strefami przyległymi, w których zawierają się gminy wchodzące w skład Powiatu Nowosądeckiego. Rozwój subregionu sądeckiego w SRWM określono jako jeden z kierunków polityki rozwoju Małopolski.

Za główną oś rozwoju dla subregionu sądeckiego w SRWM przyjęto wykorzystanie naturalnych przewag konkurencyjnych Sądecczyzny – zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym. Wśród nich wymieniono: warunki naturalne, bazę noclegową oraz potencjał w zakresie działalności związanej z turystyką, sportem i ochroną zdrowia, tworzące wspólnie unikalne atuty dla gospodarczego rozwoju subregionu. Wykorzystując wskazane przewagi subregion sądecki ma szansę stać się jednym z kluczowych ośrodków na mapie organizacji spotkań i wydarzeń o znaczeniu ponadregionalnym. Ponadto korzystając z walorów środowiska naturalnego możliwe jest wzmocnienie uzdrowiskowo – leczniczych funkcji regionu.

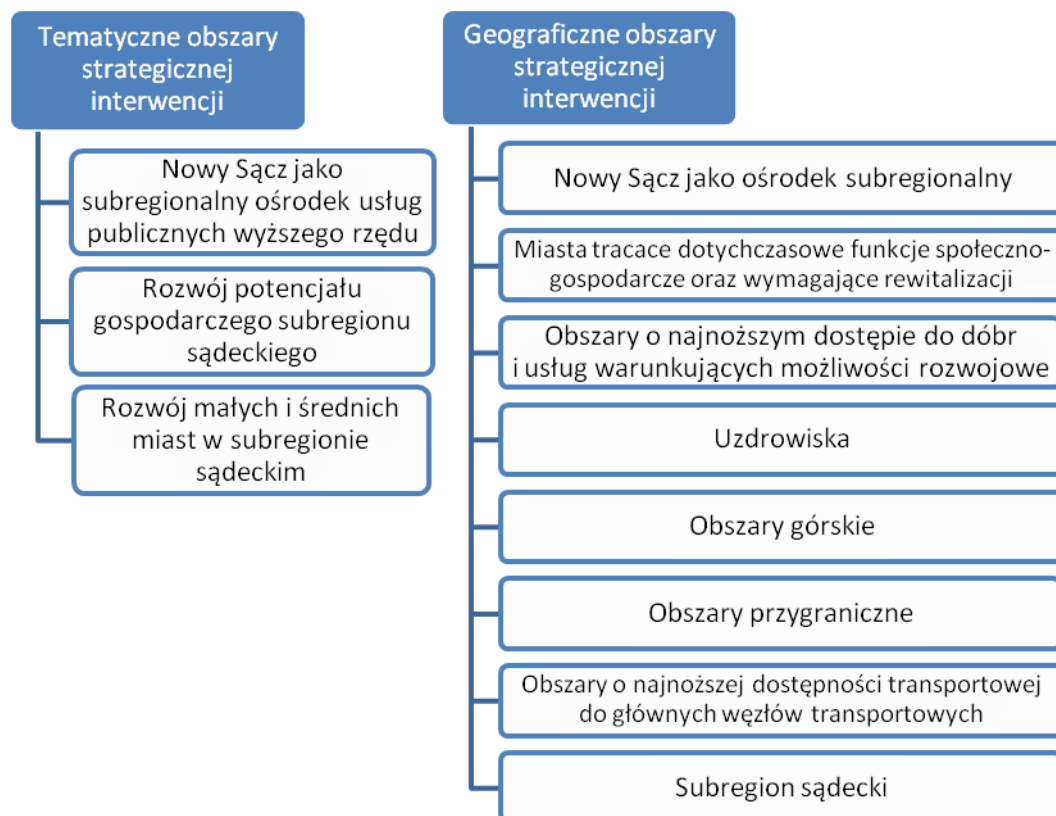
Szczególną wagę przypisano rozwojowi Nowego Sącza i wzmocnieniu funkcji tego ośrodka, jako elementu polityki rozwoju dla całego subregionu. Dostrzeżono rolniczy charakter powiatów Małopolski południowo-wschodniej, do których zaliczyć także można Powiat Nowosądecki. Wśród problemów wskazano słabą komunikację miasta z Krakowem i resztą kraju, natomiast wśród atutów wymieniono względnie korzystną sytuację demograficzną i prognozowany wzrost ludnościowy, dający szansę rozwoju działalności związanych z obsługą ruchu turystycznego i uzdrowiskowego. Uznano zatem, aby pozycję rozwojową subregionu wzmocniać poprzez poprawę kondycji rozwojowej Nowego Sącza, ale również otaczającego miasto obszaru funkcjonalnego. Dzięki lepszemu powiązaniu ośrodka sądeckiego z jego zapleczem nastąpi efektywne wykorzystanie potencjału gospodarczego subregionu. Natomiast w wyniku interwencji realizowanej w celu poprawy dostępności komunikacyjnej, możliwy stanie się bardziej dynamiczny rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy, bazujący na funkcji rekreacyjnej – szczególnie w oparciu o potencjał turystyczny Beskidów oraz Doliny Dunajca i Popradu. Ponadto wskazuje się szansę zlokalizowania na terenie Sądeckizny jednego z głównych obszarów rozwoju sportów letnich i zimowych, zarówno w wymiarze amatorskim, jak i wyczynowym. Lepsze wykorzystanie potencjałów decydujących o przewadze konkurencyjnej oraz niwelowanie barier rozwojowych służyć będą wzrostowi dobrobytu w całym podregionie sądeckim.

Subregionalny Program Rozwoju 2014-2020 – subregion sądecki

Elementem wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 jest przyjęcie indywidualnej ścieżki rozwoju dla pięciu subregionów wchodzących w skład województwa w ramach tworzonego **Subregionalnego Programu Rozwoju na lata 2014-2020**. Jednym z kluczowych obszarów jest subregion sądecki, zajmujący powierzchnię trzech powiatów: nowosądeckiego, limanowskiego, gorlickiego oraz miasta Nowy Sącz. W ramach prac nad weryfikacją i specyfikacją kierunków rozwoju subregionu zawartych w SRWM Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego przeprowadził szereg badań oraz konferencji subregionalnych. Zgodnie z przyjętym dnia 3 lipca 2012 r. przez Zarząd Województwa Małopolskiego dokumentem *Zasady i harmonogram prac nad Subregionalnym Programem Rozwoju 2014 – 2020*, projekt programu subregionalnego powinien zostać przygotowany do końca października br. Jednocześnie sprecyzowano finalny układ Programu, który oprócz zróżnicowanej terytorialnie polityki rozwoju zawierał będzie dodatkowo uzgodnione listy przedsięwzięć, które rekomendowane będą do dofinansowania w ramach tzw. grantu subregionalnego, tj. wydzielonej puli środków w ramach regionalnego programu operacyjnego na lata 2014 - 2020.

Podsumowując dotychczasowy etap badań i dyskusji nad programem dla subregionu sądeckiego należy stwierdzić, że wśród kluczowych kierunków i możliwości rozwoju dominują zagadnienia rozwoju infrastruktury komunikacyjnej. Inwestycje w tym obszarze określane są jako podstawowe determinanty niezbędne do przezwyciężenia barier związanych z peryferyjnym charakterem subregionu, poprawy kontaktu z Krakowem oraz napływu turystów i inwestorów. W ramach pozostałych obszarów dyskutowanych podczas badań fokusowych oraz konferencji subregionalnych przewijały się kwestie związane z jakością kapitału ludzkiego i społecznego oraz możliwościami budowy gospodarki opartej na wiedzy. Konstatacją dotychczasowych prac nad programem rozwoju subregionu sądeckiego jest wyspecyfikowanie

obszarów strategicznej interwencji w ujęciu tematycznym oraz geograficznym. Przedstawia je poniższy schemat.

Dalszą koordynację prac nad Programem prowadzić będą fora subregionalne, składające się z członków Zarządu Województwa Małopolskiego, radnych Sejmiku Województwa Małopolskiego, przedstawicieli samorządów powiatowych i gminnych, przedsiębiorców, organizacji gospodarczych, organizacji społecznych, instytucji naukowych, badawczych i rozwojowych, uczelni wyższych, Policji i Państwowej Straży Pożarnej, parków narodowych oraz innych kluczowych instytucji z punktu widzenia subregionu. Rolę doradczą i wspierającą w ramach w forum pełnił będzie wybrany przez ZWM ekspert strategiczny, którym w ramach forum subregionu sądeckiego został dr Rafał Matyja. Funkcją forum będzie inicjowanie i kreowanie debaty na temat polityki rozwoju subregionu oraz wyrażanie opinii w przedmiocie planowanych działań ze strony władz samorządowych.

Najważniejsze wnioski z diagnozy społeczno-gospodarczej

Metodologia badania

Diagnoza stanu obecnego w 14 Gminach Powiatu Nowosądeckiego przeprowadzona została w oparciu o metodologię zastosowaną do delimitacji subregionów funkcjonalnych województwa małopolskiego³. Wybór metodologii motywowany był przede wszystkim spójnością i kompatybilnością z jednym z głównych dokumentów nadrzędnych, jakim jest Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

Obszar analizy podzielony został na 7 pól badawczych, które w sposób spójny i komplementarny zagospodarowują ogół zjawisk społeczno-gospodarczych. Każdy z obszarów badawczych podzielony został wewnętrznie, w zależności od złożoności struktury i różnorodności procesów zachodzących w ramach danego pola, co dało łącznie 22 podobszary tematyczne. Strukturę podziału przedstawia poniższy schemat.

³ Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju (2011), *Badanie możliwości rozwojowych subregionów funkcjonalnych województwa małopolskiego. Raport końcowy z badania.*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków;

Rysunek 4 Schemat przedstawiający obszar analizy – 7 pól badawczych.

Potencjał turystyczny	• baza turystyczna • popyt na turystykę
Potencjał gospodarczy	• struktura gospodarki • przedsiębiorczość • innowacyjność • rynek pracy
Kapitał ludzki	• potencjał demograficzny • potencjał intelektualny
Jakość życia	• ochrona zdrowia • problemy społeczne • edukacja • kultura • kultura fizyczna • gospodarka mieszkaniowa
Infrastruktura komunikacyjna	• transport drogowy • transport kolejowy • infrastruktura teleinformatyczna
Atrakcyjność przyrodnicza	• krajobraz przyrodniczy • zagrożenia przyrody
Zarządzanie rozwojem	• zarządzanie publiczne • stan finansów samorządowych • kapitał społeczny

Potencjał turystyczny (obszar 1) wymieniany jest jako jedna z głównych możliwych przewag konkurencyjnych subregionu sądeckiego. W związku z tym, obszar ten postanowiono wyszczególnić z szeroko rozumianej problematyki gospodarczej, która ujęta została w ramach obszaru 2. Podczas specyfikacji obszaru 3 skoncentrowano się na analizie zasobów ludzkich, zarówno w wymiarze ilościowym (potencjał demograficzny), jak i jakościowym (potencjał intelektualny). Obszar 4 ujmuje szeroką listę usług społecznych, na które zapotrzebowanie pokrywane jest w przeważającej mierze przez sektor publiczny. Interpretowane łącznie, w przybliżony sposób mogą one posłużyć do określenia jakości życia na danym terenie. Szczególny nacisk położono na zbadanie dostępności komunikacyjnej poszczególnych gmin, określanej niejednokrotnie jako jedną z głównych barier rozwojowych całego subregionu. Problematyka ta została zawarta w ramach obszaru 5. Atrakcyjność przyrodnicza

z kolei wymieniana jest jako dziedzina, w której region Sądecki może budować swój potencjał wzrostu. Z drugiej strony, intensyfikacja procesów rozwojowych prowadzić może do niszczenia zasobów naturalnych, a tym samym osłabiania możliwości dalszego budowania przewag konkurencyjnych. Oba te zagadnienia ujęte zostały w ramach obszaru 6. Ostatni obszar (nr 7) dotyczy szeroko rozumianego zarządzania rozwojem, w ramach którego ujęto zdolności i możliwości programowania rozwoju przez sektor publiczny, a także niezbędną do umiejętnego wdrażania polityki rozwoju – partycypację obywatelską. Należy pamiętać, że pomiędzy wyspecyfikowanymi obszarami zachodzi szereg interakcji, które mogą z różną siłą i kierunkiem oddziaływania wpływać na siebie wzajemnie, tj. wzmacniać lub osłabiać zdolności rozwojowe.

Precyzja przeprowadzonych analiz wymaga przede wszystkim odpowiedniego doboru danych wejściowych, które w sposób rzetelny i możliwie całościowy powinny odzwierciedlać procesy zachodzące w ramach analizowanych obszarów i subobszarów badawczych. W celu zapewnienia jak najbardziej obiektywnego opisu zjawisk, przeanalizowano łącznie 72 wskaźniki statystyczne, które przypisano do konkretnych obszarów. Wykorzystano następujące źródła danych:

- Bank Danych Lokalnych GUS;
- Regionalna Izba Obrachunkowa w Krakowie;
- Ministerstwo Finansów;
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej;
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie;
- Urząd Statystyczny w Krakowie;
- Urząd Komunikacji Elektronicznej.

Punktem wyjścia była jednowymiarowa analiza statystyczna, dokonana w sposób panelowy, tj. łącznie dla 14 Gmin Powiatu Nowosądeckiego. Za punkt odniesienia uznano przeciętne wartości wskaźników dla całego powiatu, a także średnią dla województwa małopolskiego. Kolejnym krokiem była agregacja wskaźników

w ramach podobszarów i obszarów funkcjonalnych, w celu opisu i oceny ogólnych zjawisk społeczno-gospodarczych. W tym etapie zbudowano syntetyczne indeksy pierwszego i drugiego rzędu, pozwalające porównywać wszystkie badane jednostki na jednolitej skali.

Wyniki

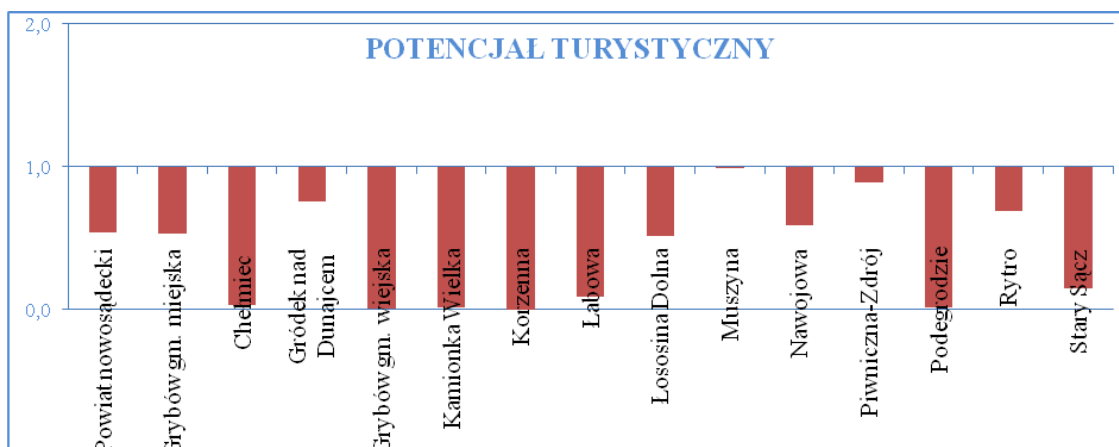
Na poniższych wykresach przedstawiono graficzny obraz przeprowadzonych analiz w odniesieniu do wszystkich 14 Gmin Powiatu Nowosądeckiego. Każdą gminę scharakteryzowano za pomocą wskaźnika, którego wartość określa poziom danego obszaru w odniesieniu do średniego poziomu obserwowanego w województwie małopolskim. Wysokość słupka równa 1 oznacza, że potencjał danej gminy równy jest przeciętnemu potencjałowi obserwowanemu w województwie. Dodatkowo, na pierwszym miejscu na wykresach przedstawiono wartość wskaźnika dla powiatu nowosądeckiego. Kolorem czerwonym oznaczono obszary, w ramach których gminy negatywnie wyróżniają się na tle województwa (obszary te mogą stanowić bariery rozwojowe). Kolorem zielonym oznaczono natomiast potencjalne bieguny wzrostu.

Potencjał turystyczny

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Baza turystyczna	- Gęstość bazy noclegowej (miejsca noclegowe na 1 km²); - infrastruktura gastronomiczna (Podmioty z branż: zakwaterowanie i usługi gastronomiczne na 1 tys. mieszkańców); - infrastruktura nienoclegowa (liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych na 1 obiekt noclegowy); - infrastruktura konferencyjna (liczba sal konferencyjnych)

Popyt na turystykę

- na 1 obiekt noclegowy);
- intensywność ruchu turystycznego 1 (korzystający z noclegów na 1 tys. mieszkańców);
- intensywność ruchu turystycznego 2 (liczba noclegów na 1 tys. mieszkańców);
- wykorzystanie potencjału noclegowego (liczba noclegów na 1 miejsce noclegowe);
- odsetek turystów zagranicznych (turyści zagraniczni / korzystający z obiektów zakwaterowania ogółem).

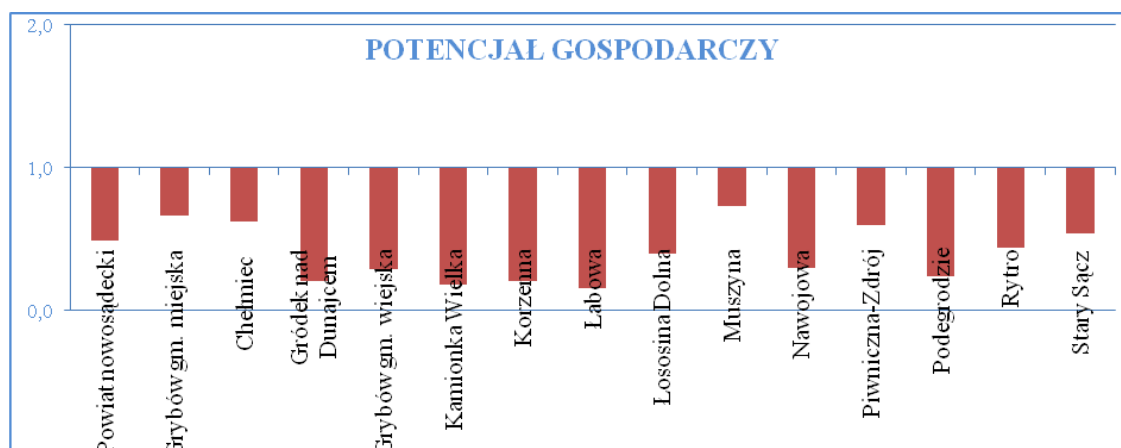

Potencjał turystyczny zdiagnozowany został jako słaba strona wśród wszystkich analizowanych gmin. Wynika to z silnej pozycji (wysokiej średniej) województwa małopolskiego jako całości. Z drugiej jednak strony, można oczekiwać, że analizowane gminy, szczególnie te o silnym profilu rekreacyjnym, wypoczynkowym lub uzdrowiskowym odznaczać się będą w tym obszarze pewną przewagą konkurencyjną. Głębsza analiza na poziomie subindeksów wskazuje, że mimo miejscowo dobrze rozwiniętej infrastruktury turystycznej (m.in. Muszyna, Piwniczna-Zdrój, Gródek nad Dunajcem, Rytro), region Sądecki odznacza się relatywnie niską skłonnością turystów do odwiedzania. Niska wartość wskaźników

w tym obszarze determinowana może być zarówno polityką promocyjną, jak i dostępnością komunikacyjną regionu.

Potencjał gospodarczy

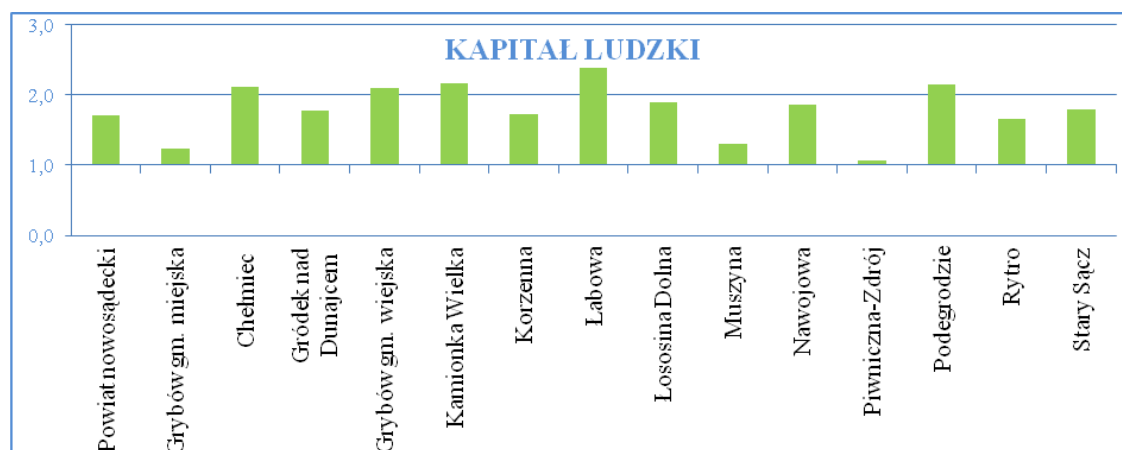
Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Struktura gospodarki	• Stosunek gospodarstw indywidualnych prowadzących działalność rolniczą do liczby ludności w wieku produkcyjnym; • odsetek zatrudnionych w sektorze usług rynkowych; • wpływy do budżetów gmin z CIT na 1 podatnika; • udział dochodów własnych w dochodach budżetu gminy; • odsetek dużych przedsiębiorstw (250 i więcej zatrudnionych);
Przedsiębiorczość	• liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców; • liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze usług rynkowych w stosunku do liczby podmiotów ogółem; • liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym;
Innowacyjność	• działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (liczba firm z sekcji M na 1000 mieszkańców);
Rynek pracy	• udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym; • liczba pracujących (wg faktycznego miejsca pracy) w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (bez prow. ind. gosp. rolne oraz podmiotów gosp. do 9 osób).

Za barierę rozwoju uznać można także gospodarkę regionu. Głównym motorem wzrostu w regionie jest miasto Nowy Sącz, którego oddziaływania w niewielkim stopniu przekłada się na okalające je gminy. Względnie korzystną strukturą gospodarki charakteryzują się gminy: Chełmiec, Muszyna i Rytro, jednak w pozostałym dziedzicach analizy także odznaczają się negatywnie. Zaskakujące są niskie wskaźniki przedsiębiorczości mieszkańców, co może być efektem niewykorzystania potencjału turystycznego. Niskie wskaźniki w zakresie rynku pracy mogą być determinowane przez względnie słabą pozycję konkurencyjną Nowego Sącza, który nie jest w stanie absorbować podaży na regionalnym rynku pracy w sposób zbliżony do innych głównych ośrodków w województwie. Ponadto, obiektywnie trudno oczekiwać wyższej innowacyjności gospodarek na poziomie gminnym, jednak sytuację poprawić może dyfuzja innowacji – ze strony centralnego ośrodka w subregionie.

Kapitał ludzki

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Potencjał demograficzny	- Saldo migracji z lat 2006-2011 na 1 tys. mieszkańców; - przeciętny przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców w latach 2006-2011; - wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (os. w wieku poprodukcyjnym na 100 os. wieku produkcyjnym); - wskaźnik obciążenia demograficznego osobami młodymi (os. w wieku przedprodukcyjnym na 100 os. wieku produkcyjnym); - małżeństwa zawarte na 1 tys. mieszkańców;
Potencjał intelektualny	- odsetek mieszkańców z wykształceniem wyższym w ludności 25+; - przeciętne wyniki sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej; - przeciętne wyniki z egzaminu gimnazjalnego – matematyka.

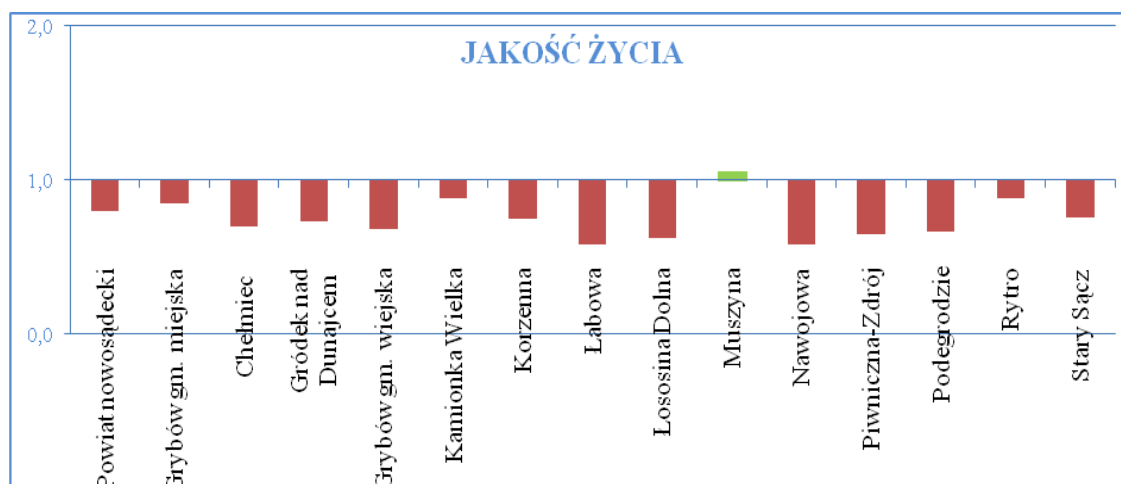

Kapitał ludzki Sądecczyzny jawi się jako poważna szansa rozwojowa całego subregionu. We wszystkich badanych gminach odnotowano pozytywne wskaźniki, a przede wszystkim na polu potencjału demograficznego. Wynika od w głównej mierze z wysokiej dzietności, choć nie bez znaczenia są także procesy migracyjne mieszkańców Nowego Sącza na okalające miasto tereny wiejskie. Korzystnie dla całego powiatu kształtują się prognozy procesów demograficznych na najbliższe lata. Większe zróżnicowanie występuje natomiast wśród wskaźników kapitału intelektualnego, które odbiegają jednak w sposób istotny od przeciętnych wartości obserwowanych w Małopolsce. Korzystnym czynnikiem w tej dziedzinie jest możliwość wykorzystania potencjału edukacyjnego i akademickiego Nowego Sącza – jako zaplecza do podnoszenia jakości kapitału ludzkiego w gminach sąsiednich.

Jakość życia

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Ochrona zdrowia	• Liczba ZOZ na 1 tys. mieszkańców; • liczba porad w ramach POZ na 1 mieszkańca; • liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną;
Problemy społeczne	• udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem; • udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku;
Edukacja	• odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym; • przeciętna liczba uczniów w klasie w szkołach podstawowych; • przeciętna liczba uczniów w klasie w gimnazjach;

Kultura	• uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w szkołach podstawowych; • uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w gimnazjach; • ludność na 1 placówkę biblioteczną; • ilość księgozbioru przypadająca na 1 czytelnika; • liczba imprez kulturalnych organizowanych przez instytucje kultury na 10 tys. mieszkańców;
Kultura fizyczna	• liczba klubów sportowych przypadająca na 10 tys. mieszkańców; • liczba ćwiczących ogółem przypadająca na 10 tys. mieszkańców;
Gospodarka mieszkaniowa	• powierzchnia użytkowa mieszkań w przeliczeniu na mieszkańca; • korzystający z instalacji wodociągowej w ludności ogółem; • korzystający z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem; • korzystający z instalacji gazowej w ludności ogółem.

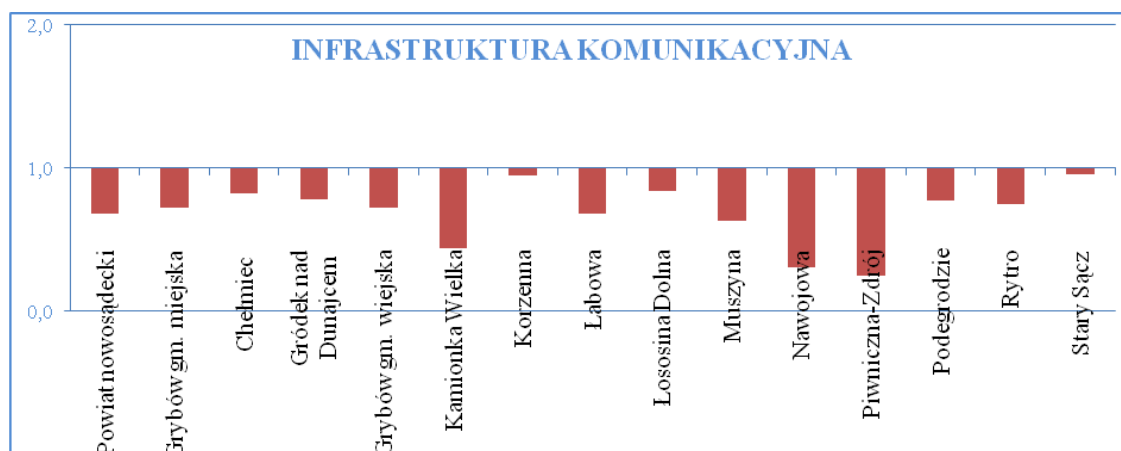
Jakość życia mieszkańców analizowanych gmin w zdecydowanej większości pozostaje poniżej przeciętnej wojewódzkiej (wyjątek stanowi gmina Muszyna), jednak różnicowanie w tym zakresie pozostaje względnie niewielkie. Wśród pozytywnych czynników wpływających na jakość życia wymienić należy dostępność do różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej, co w istotny sposób wpływa także na atrakcyjność turystyczną regionu. Negatywnie w tym kontekście ocenić należy dostępność do usług z zakresu ochrony zdrowia, choć w tym obszarze część zadań publicznych, z których korzystają mieszkańcy 14 Gmin Powiatu Nowosądeckiego realizowana jest przez placówki zlokalizowane na terenie Nowego Sącza. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku usług edukacyjnych. Negatywne oddziaływanie na jakość życia wśród badanych jednostek przejawiało się przede wszystkim w podobszarach problemów społecznych oraz gospodarki mieszkaniowej. Względnie wysoki odsetek mieszkańców korzystających z usług pomocy społecznej może być pochodną sytuacji na lokalnym rynku pracy. Z drugiej strony, świadczy on także o dostępności usług i aktywnym przeciwdziałaniu procesom wykluczenia. Standard zamieszkania zależy natomiast od stopnia zurbanizowania badanych jednostek. Oddalenie od ośrodka miejskiego w dużej mierze przeważało o dostępności do infrastruktury sieciowej. Należy jednak pamiętać, że polityka władz publicznych

w tym zakresie musi uwzględniać nie tylko oczekiwania mieszkańców, lecz także efektywność kosztową prowadzonych rozwiązań.

Infrastruktura komunikacyjna

Jednym z elementów jakości życia jest również dostępność komunikacyjna. do głównych ośrodków w regionie. Zwiększa ona mobilność mieszkańców i otwiera drzwi do czerpania z innych potencjałów rozwojowych znajdujących się w sąsiednich oraz bardziej oddalonych obszarach. Potrzeba nadmienić, że inwestycje w infrastrukturę komunikacyjną charakteryzują się wysoką kosztochłonnością i często rozległym czasem realizacji. W związku z powyższym, obszar ten wymaga oddzielnej, pogłębionej analizy.

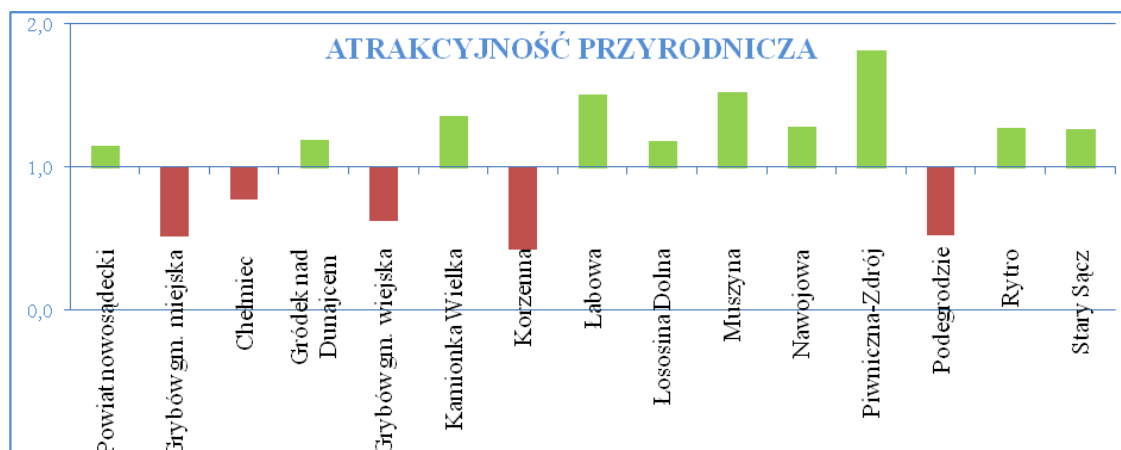
Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Transport drogowy	• Dostępność drogowa Krakowa (maksymalny czas dojazdu); • dostępność drogowa Nowego Sącza;
Transport kolejowy	• dostępność kolejowa Krakowa (maksymalny czas dojazdu); • dostępność kolejowa Nowego Sącza;
Infrastruktura teleinformatyczna	• % miejscowości na terenie gminy z dostępem do Internetu szerokopasmowego 3 lub więcej sieci; • % miejscowości bez dostępu do Internetu szerokopasmowego.

Jako mierniki dostępności komunikacyjnej przyjęto wskaźniki odnoszące się do dostępności infrastruktury drogowej, kolejowej i teleinformatycznej. Jedynie w przypadku tego ostatniego wskaźnika można stwierdzić, że w porównaniu z przeciętną dla Małopolski teren powiatu nowosądeckiego wypada korzystnie. Zdecydowanie *in minus* oddziałują wskaźniki określające dostępność „tradycyjnych” form transportu. W przypadku większości gmin nie ma problemu z komunikacją drogową pomiędzy daną jednostką a centralnym ośrodkiem subregionu, jakim jest miasto Nowy Sącz. Niestety, tylko w przypadku nielicznych gmin zdiagnozowano możliwość wykorzystania transportu kolejowego. Sytuacja wygląda zdecydowanie gorzej, jeśli analizie podda się dostępność ze stolicą województwa. Region Sądecki jest jednym z najgorzej skomunikowanych obszarów z Krakowem, co może stanowić kluczową barierę w dalszym rozwoju 14 Gmin Powiatu Nowosądeckiego. Co więcej, relatywnie niskie wskaźniki dostępności komunikacyjnej dotyczą gmin o charakterze turystycznym i uzdrowiskowym, co potwierdza postawioną uprzednio hipotezę, iż niewykorzystanie potencjału turystycznego determinowane może być przez trudności komunikacyjne.

Atrakcyjność przyrodnicza

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Krajobraz przyrodniczy	• % powierzchni prawnie chronionej; • liczba pomników przyrody na 100 km²; • powierzchnia terenów zieleni na 100 km²; • % powierzchni lasów;
Zagrożenia przyrodnicze	• odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków; • nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na 1 mieszkańca; • nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej na 1 mieszkańca; • odpady komunalne na 1 mieszkańca.

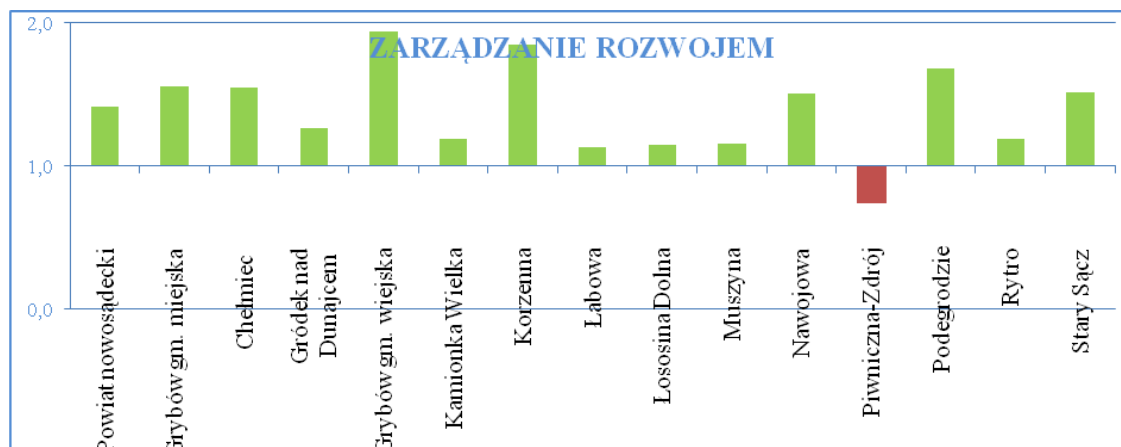
Większość z 14 Gmin Powiatu Nowosądeckiego cechuje wysoka atrakcyjność przyrodnicza. Warto zwrócić uwagę na gminy uzdrowiskowe, które wyróżnia zarówno atrakcyjność krajobrazu, jak i duża dbałość o zachowanie tego naturalnego

dziedzictwa. Wyjątkowe bogactwo przyrodniczo-krajobrazowe Sądecczyzny stanowi jeden z głównych potencjałów rozwoju regionu oraz szansę dla intensywniejszego wykorzystania istniejącej bazy turystycznej, jak i dalszej jej modernizacji oraz rozbudowy. Jak jednak uprzednio wskazano, w dużej mierze zależy to od inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną. Dodatkowo, część spośród analizowanych gmin wyróżnia się na tle powiatu i województwa ujemnie, co wynika z występowania jedynie niewielkich powierzchni terenów chronionych. Niemniej, wysoka atrakcyjność całego powiatu stanowi szansę rozwojową także dla tych gminom.

Zarządzanie rozwojem

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Zarządzanie publiczne	• % powierzchni gminy objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego; • udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem; • udział środków unijnych w wydatkach inwestycyjnych; • % wykonania dochodów budżetu gminy;
Kapitał społeczny	• liczba OPP na 10 tys. mieszkańców; • wysokość 1% podatku przekazanego na rzecz OPP w stosunku do liczby OPP; • frekwencja w wyborach prezydenckich 2010 (II tura); • frekwencja w wyborach samorządowych 2010 (I tura);
Stan finansów samorządowych	• poziom zadłużenia (zobowiązania ogółem/dochody ogółem); • zdolność do samofinansowania [(dochody majątkowe + nadwyżka operacyjna)/wydatki majątkowe];

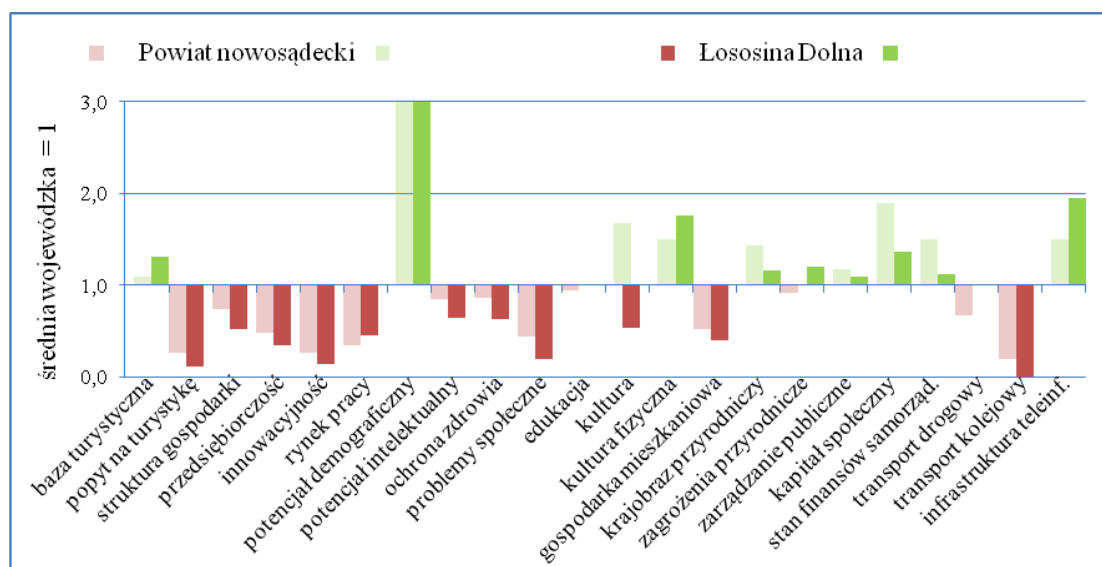
- udział nadwyżki operacyjnej w dochodach ogółem;
- obciążenie dochodów obsługą zadłużenia.

Sprawność zarządzania rozwojem stanowi pozytywny wyróżnikiem analizowanych gmin. Co więcej, korzystne wartości wskaźników dominowały we wszystkich badanych subobszarach, tj. dotyczyły procesów zarządzania przez władze samorządowe, odzwierciedlały stan finansów JST, a także starały się zobrazować potencjał kapitału społecznego wśród mieszkańców. Władze badanych gmin charakteryzują się względnie wysoką skutecznością w realizowaniu inwestycji prorozwojowych oraz pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania, a stan finansów publicznych na poziomie gminnym daje rezerwę do realizacji kolejnych przedsięwzięć. Dodatkowo, korzystnym czynnikiem jest względnie wysoki wskaźnik partycypacji obywatelskiej w życiu publicznym, świadczący o poczuciu tożsamości ze środowiskiem lokalnym. W ujęciu sumarycznym – daje to wszystkim 14 Gminom Powiatu Nowosądeckiego szansę na kontynuowanie polityki rozwojowej poprzez wykorzystanie zdiagnozowanych endogenicznych potencjałów oraz przezwyciężanie barier rozwojowych.

Wyniki szczegółowe

Ze względu na fakt, że w niektórych obszarach badania różnice pomiędzy analizowanymi jednostkami okazywały się znaczące, poniżej przedstawiono osobne, zbiorcze zestawienie oceny możliwości i barier rozwojowych, zarówno w wymiarze ogólnym (odnoszącym się do opisanych uprzednio obszarów), jak i w wymiarze szczegółowym (uwzględniając podział na wszystkie 22 podobszary rozwojowe) – dla Gminy Łososina Dolna. Dane na wykresach odzwierciedlają kształtowanie się danej zmiennej w odniesieniu do średniej wojewódzkiej, której poziom przyjęto jako = 1.

Analizując poszczególne potencjały rozwojowe gminy Łososina Dolna, uwidacznia się duża rozpiętość uzyskiwanych wyników względem średniej dla województwa małopolskiego i stosunkowo zbliżone wartości dla średniej powiatu nowosądeckiego.

Pierwszy z analizowanych potencjałów – **potencjał turystyczny** – w ogólnej ocenie wypada słabiej niż średnia wojewódzka i podobnie do średniej powiatowej. Potencjał ten składa się z różnych wskaźników, które w przypadku gminy Łososina Dolna przyjmują zróżnicowane wartości:

- baza turystyczna gminy (na którą składają się gęstość bazy noclegowej, infrastruktura gastronomiczna, infrastruktura nienoclegowa czyli liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych na 1 obiekt noclegowy, infrastruktura konferencyjna) posiada większy potencjał niż średnia wojewódzka i średnia powiatowa;
- jednak popyt na turystykę (do którego zaliczono liczbę korzystających z noclegów na 1 tys. mieszk., liczbę udzielonych noclegów na 1 tys. mieszk., liczbę noclegów na 1 miejsce noclegowe, odsetek turystów zagranicznych) uzyskał w ocenie wartości gorsze niż średnia wojewódzka i powiatowa.

W kolejnym analizowanym potencjale – **potencjale gospodarczym** – wartości uzyskane przez gminę Łososina Dolna również w ogólnej ocenie są niższe niż średnia dla województwa małopolskiego i powiatu nowosądeckiego:

- struktura gospodarki (do której zaliczono stosunek gospodarstw indywidualnych prowadzących działalność rolniczą do liczby ludności w wieku produkcyjnym, odsetek zatrudnionych w sektorze usług rynkowych, wpływy do budżetów gmin z CIT na 1 podatnika, udział dochodów własnych w dochodach budżetu gminy, odsetek dużych przedsiębiorstw) posiada ocenę niższą niż średnia wojewódzka i powiatowa,
- przedsiębiorczość (rozumiana jako liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. mieszk., liczba podmiotów zarejestrowanych

w sektorze usług rynkowych w stosunku do liczby podmiotów ogółem, liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 tys. mieszk. w wieku produkcyjnym) posiada ocenę niższą niż średnia wojewódzka i powiatowa,

- innowacyjność (uwzględniona w badaniu jako działalność profesjonalna, naukowa i techniczna - liczba firm z tych sekcji na 1000 mieszk.) posiada ocenę niższą niż średnia wojewódzka i powiatowa,
- rynek pracy (charakteryzowany przez udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym oraz liczbę pracujących wg faktycznego miejsca pracy w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (bez prow. ind. gosp. rolne oraz podmiotów gosp. do 9 osób) również posiada ocenę gorszą niż średnia wojewódzka, ale lepszą niż średnia powiatowa.

Potencjał określony jako **kapitał ludzki** jest dużym atutem gminy Łososina Dolna i uzyskał w badaniu oceny lepsze niż średnie dla województwa małopolskiego i powiatu nowosądeckiego:

- potencjał demograficzny (uwzględniający saldo migracji z lat 2006-2011 na 1 tys. mieszk., przeciętny przyrost naturalny na 1 tys. mieszk. w latach 2006-2011, wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi, wskaźnik obciążenia demograficznego osobami młodymi, małżeństwa zawarte na 1 tys. mieszk.) kształtuje się na poziomie nieco większym niż średnia powiatowa i osiąga wyniki zdecydowanie korzystniejsze niż średnia małopolska,
- potencjał intelektualny (określony za pomocą odsetka mieszkańców z wykształceniem wyższym w ludności 25+, przeciętnego wyniku sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej oraz przeciętnego wyniku z egzaminu gimnazjalnego) osiąga wartości niższe niż średnia dla Małopolski i powiatu, jednak różnice te nie są duże.

Potencjał związany z **jakością życia** osiągnął na terenie gminy Łososina Dolna wartości nieco niższe niż średnia wojewódzka oraz powiatowa, jednak różnice w poszczególnych wskaźnikach były niewielkie:

- ochrona zdrowia (badana za pomocą liczby ZOZ na 1 tys. mieszk., liczbą porad w ramach POZ na 1 mieszk. oraz liczbą ludności na 1 aptekę ogólnodostępną) wypadła poniżej średniej wojewódzkiej i powiatowej,
- problemy społeczne (analizowane przez wskaźniki tj. udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem, udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku) osiągnęły wartości gorsze niż średnia dla województwa i powiatu,
- edukacja (analizowana za pomocą odsetka dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, przeciętnej liczby uczniów w gimnazjach, liczby uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w szkołach podstawowych, liczby uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w gimnazjach) uzyskała wartości nieco wyższe niż średnia wojewódzka oraz wyższe od średniej powiatowej,
- kultura (uwzględnione wskaźniki to ludność na 1 placówkę biblioteczną, ilość księgozbioru przypadająca na 1 czytelnika, liczba imprez kulturalnych organizowanych przez instytucje kultury na 10 tys. mieszkańców) uzyskała ocenę niższą niż średnia wojewódzka oraz wyraźnie niższą niż średnia powiatowa (która jest wyższa niż średnia dla Małopolski),
- kultura fizyczna (analizowana jako liczba klubów sportowych przypadająca na 10 tys. mieszk. oraz liczba ćwiczących w klubach ogółem przypadająca na 10 tys. mieszk.),
- gospodarka mieszkaniowa (uwzględniająca powierzchnię użytkową mieszkań w przeliczeniu na mieszk., korzystających z instalacji wodociągowej w ludności ogółem, korzystających z instalacji kanalizacyjnej w ludności

ogółem oraz korzystających z instalacji gazowej w ludności ogółem) uzyskała ocenę gorszą od średniej wojewódzkiej i powiatowej.

Potencjał dotyczący **infrastruktury komunikacyjnej** gminy Łososiny Dolnej został oceniony nieco gorzej niż średnia wojewódzka i powiatowa. Wynika to w dużej mierze z braku niektórych rodzajów komunikacji (np. kolejowej) oraz długiego czasu dojazdu do stolicy województwa:

- transport drogowy (uwzględniający dostępność drogową Krakowa - maksymalny czas dojazdu oraz dostępność drogową Nowego Sącza) uzyskał ocenę nieco lepszą niż średnia dla województwa i lepszą niż średnia powiatowa,
- transport kolejowy (liczony jako dostępność kolejowa Krakowa - maksymalny czas dojazdu, dostępność kolejowa Nowego Sącza) uzyskała wynik zdecydowanie niższy niż średnia wojewódzka i powiatowa – ze względu na brak tego typu infrastruktury,
- infrastruktura teleinformatyczna (analizowana przez % miejscowości na terenie gminy z dostępem do Internetu szerokopasmowego 3 lub więcej sieci oraz % miejscowości bez dostępu do Internetu szerokopasmowego) uzyskała ocenę zdecydowanie lepszą niż średnia małopolska i powiatowa.

Potencjał dotyczący **atrakcyjności przyrodniczej** gminy Łososina Dolna uzyskał ocenę wyższą niż średnia wojewódzka i średnia dla powiatu nowosądeckiego:

- krajobraz przyrodniczy (oceniany pod kątem % powierzchni prawnie chronionej, liczby pomników przyrody na 100 km², powierzchni terenów zieleni na 100 km² oraz % powierzchni lasów) posiada ocenę wyższą niż średnia wojewódzka, ale niższą niż średnia powiatowa,
- zagrożenia przyrodnicze (odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków, nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na 1 mieszk., nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej na 1 mieszk., odpady

komunalne na 1 mieszk.) uzyskały wynik korzystniejszy niż średnia wojewódzka i powiatowa – tzn. są one mniejsze niż średnio w województwie i powiecie.

Potencjał związany z **zarządzaniem rozwojem** posiada oceny wyższe niż średnia dla Małopolski, jednak niższe niż średnia dla powiatu nowosądeckiego:

- zarządzanie publiczne (% powierzchni gminy objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem, udział środków unijnych w wydatkach inwestycyjnych, % wykonania dochodów budżetu gminy) uzyskało ocenę wyższą od średniej wojewódzkiej oraz nieco niższą niż średnia powiatowa,
- kapitał społeczny (analizowany jako liczba OPP na 10 tys. mieszkańców, wysokość 1% podatku przekazanego na rzecz OPP w stosunku do liczby OPP, frekwencja w wyborach prezydenckich 2010 - II tura, frekwencja w wyborach samorządowych 2010 - I tura) również uzyskało ocenę wyższą od średniej wojewódzkiej oraz nieco niższą niż średnia powiatowa,
- stan finansów samorządowych (poziom zadłużenia - zobowiązania ogółem/dochody ogółem, zdolność do samofinansowania) analogicznie do innych subpotencjałów w tej kategorii uzyskało ocenę wyższą od średniej wojewódzkiej oraz nieco niższą niż średnia powiatowa.

Wyniki analizy porównawczej, jak i szczegółowej, wskazały konkretne obszary, które stanowią wyzwanie rozwojowe dla całej wspólnoty samorządowej gminy Łososina Dolna. Zdefiniowane w Strategii obszary, cele i kierunki interwencji posłużą wzmocnieniu i wykorzystaniu posiadanych atutów oraz eliminacji najpoważniejszych problemów.

Wizja i misja rozwoju Gminy

Wizja rozwoju Gminy Łososina Dolna określa stan docelowy, do którego władze lokalne oraz ich partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Stan docelowy określony zapisami wizji przewiduje stworzenie warunków do trwałego rozwoju gospodarczego i społecznego, przejawiającego się funkcjonowaniem Gminy Łososina Dolna w charakterze wyróżniającej się jednostki w obrębie Jeziora Rożnowskiego.

Zrealizowanie założeń wizji rozwoju przełoży się na wzrost poziomu atrakcyjności gminy pod względem jakości życia, osiedlania się nowych mieszkańców, oraz lokowania działalności gospodarczych – głównie turystycznych.

W toku dyskusji warsztatowych z Konwentem Strategicznym ustalono wizję o następującym brzmieniu:

Dokładamy wszelkich starań aby wspierać zrównoważony rozwój naszych największych szans: turystyki i przedsiębiorczości. Tworzymy dogodne warunki służące poprawie stanu środowiska naturalnego, którego największym atutem jest Jezioro Rożnowskie. Propagujemy naszą niepowtarzalną tradycję i kulturę oraz kreujemy atrakcyjne warunki życia.

Tak sformułowana wizja (stan pożądaný do 2020 r.) posiada kilka wyróżników wynikających z analiz statystycznych i strategicznych Gminy Łososina Dolna i jej otoczenia:

- **Gmina Łososina Dolna jest rozwijającym się, lokalnym ośrodkiem handlowo-usługowym oraz administracyjnym, oferując atrakcyjne warunki osadnicze dla mieszkańców pobliskich aglomeracji miejskich (głównie Nowy Sącz) promując spokojne, zdrowe i atrakcyjne życie.**

- Gmina Łososina Dolna posiada dobrze rozwiniętą małą i średnią przedsiębiorczość bazującą na usługach i drobnej produkcji.
- Gmina Łososina Dolna jest popularnym ośrodkiem turystyki i rekreacji, wykorzystującym położenie nad Jeziorem Rożnowskim, walory krajobrazowe oraz atrakcyjność przyrodniczą.

Ze sformułowanej wizji rozwoju Gminy Łososina Dolna wynikają następujące obszary kluczowe, które warunkują jej realizację:

I. TURYSTYKA, REKREACJA I SPORT,

II. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ LOKALNA,

III. USŁUGI PUBLICZNE,

IV. BEZPIECZEŃSTWO I EKOLOGIA.

MISJA GMINY:

**EFEKTYWNA WSPÓŁPRACA WSZYSTKICH ŚRODOWISK LOKALNYCH
GMINY ŁOSOSINA DOLNA NA RZECZ ROZWOJU GMINY ORAZ
REALIZACJI OCZEKIWAŃ MIESZKAŃCÓW I GOŚCI**

Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji, w jakiej znajduje się społeczność lokalna. Stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Nazwa techniki pochodzi od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony (*strengths*), słabe strony (*weaknesses*), szanse (*opportunities*) i zagrożenia (*threats*).

S -> STRENGTHS, czyli silne strony

W -> WEAKNESSES, czyli słabe strony

O -> OPPORTUNITIES, czyli okazje

T -> THREATS, czyli zagrożenia

W celu uzyskania jasnej analizy silne i słabe strony traktuje się jako czynniki wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ, natomiast szanse i zagrożenia jako czynniki zewnętrzne, umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki.

Poniżej zaprezentowane zostały wyniki analizy SWOT przeprowadzonej dla gminy Łososina Dolna.

Strategia Rozwoju Gminy Łososina Dolna - analiza SWOT

CZYNNIKI WEWNĘTRZNE	
ATUTY	SŁABOŚCI
Korzystne położenie komunikacyjne gminy przy drodze krajowej Brzesko - Nowy Sącz	Wciąż niepełne pokrycie siecią wodociągową i kanalizacyjną
Położenie w pobliżu miasta Nowego Sącza – atrakcyjność gminy pod względem inwestycyjnym, osadniczym, turystyczno-rekreacyjnym	Brak ładu funkcjonalno-przestrzennego powstały poprzez rozproszenie osadnictwa na całym obszarze gminy
- Bogate walory przyrodniczo-krajobrazowe: - górzyste ukształtowanie terenu - Jezioro Rożnowskie - miejsca widokowe - duży odsetek terenów leśnych	Niedostatecznie zainwestowana infrastruktura komunikacyjna – zły stan części dróg
Lotnisko w Łososinie Dolnej	Zmniejszający się ruch turystyczny – wolne tempo zmian w ofercie turystycznej
Kultywowana tradycja i folklor regionalny - silne poczucie tożsamości lokalnej	Niedostateczny rozwój infrastruktury turystycznej
Działalność organizacji pozarządowych oraz stowarzyszeń międzygminnych – realizacja projektów z zakresu ekologii, infrastruktury, kultury i sportu	Niewykorzystany potencjał lotniska sportowego w Łososinie Dolnej
Znaczne przyspieszenie tempa rozwoju infrastruktury technicznej – wodociąg, kanalizacja, drogi, baza oświatowa, kulturalna i sportowa, oświetlenie, itp.	Wysoka stopa bezrobocia, w tym zjawisko bezrobocia ukrytego
Naturalne warunki do uprawiania różnorodnych form turystyki,	Duże rozdrobnienie gospodarstw

rekreacji i sportu	
Dostępność potencjalnych (głównie prywatnych) terenów pod zagospodarowanie inwestycyjne	Zjawisko emigracji za pracą (do ośrodków miejskich, za granicę)
Dobrze rozwinięta infrastruktura telekomunikacyjna i gazociągowa oraz selektywna zbiórka odpadów	
Rozwój budownictwa mieszkaniowego (jednorodzinne) – atrakcyjny teren osadniczy	
Dobre warunki środowiskowe – brak uciążliwego przemysłu	
Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie ładu i porządku oraz ekologii	
Istniejące szlaki turystyki pieszej i rowerowej	
Sprawna ochotnicza straż pożarna wspomagana jednostką zawodową gwarantem bezpieczeństwa w nadzwyczajnych zagrożeniach	
Tradycyjna pracowitość i aktywność mieszkańców	
CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE	
SZANSE	ZAGROŻENIA
Poprawiający się stan czystości wód Jeziora Rożnowskiego oraz pozostałych cieków wodnych	Występowanie zagrożeń związanych z osuwiskami gruntu, powodzią oraz suszami
Wciąż duże zainteresowanie agroturystyką, produktami lokalnymi, tradycją i folklorem	Brak kompleksowej promocji subregionu sądeckiego
Zewnętrzne środki finansowe w zakresie rozwoju infrastruktury oraz kapitału społecznego	Niekorzystne procesy demograficzne - niż demograficzny, starzenie się społeczeństwa
Moda na zdrowy styl życia –	Zwiększanie zadań JST bez

zainteresowanie różnymi formami rekreacji i sportu	przekazywania odpowiednich środków publicznych na ich realizację
• Zainteresowanie procesem rewitalizacji obszarów wiejskich w Polsce	• Stan finansów publicznych państwa, poziom deficytu budżetu państwa oraz wysokość długu publicznego
• Nowy Sącz jako rynek zbytu dla produktów i usług	• Niepewna sytuacja gospodarcza i finansowa Unii Europejskiej
• Zmiana ustawy o dochodach JST (zwiększenie udziału w podatkach)	
• Subregionalny Program Rozwoju subregionu sądeckiego	
• Rozwój e-usług publicznych	
• Odnawialne źródła energii	

Plan operacyjny Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna na lata 2013-2020

Przedstawiony plan operacyjny jest wynikiem kilku determinant, charakterystycznych dla tzw. nowego paradygmatu polityki regionalnej w Polsce. Szerzej zostały one opisane w rozdziale dotyczącym przesłanek budowy strategii rozwoju JST. Obszary strategiczne, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki interwencji zawarte w Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna wynikają z kilku istotnych uwarunkowań:

- wyników analiz społeczno-gospodarczych wykonanych na potrzeby budowy Strategii – ich podsumowanie zawarte jest w rozdziale dotyczącym wniosków z diagnozy społeczno-gospodarczej;
- priorytetów zawartych w krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych (przede wszystkim Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, Subregionalnego Programu Rozwoju – subregion sądecki), zgodnie z którymi w nowej perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020 będą dysponowane środki finansowe dla JST (w tym nowe narzędzia jak kontrakt terytorialny);
- wyników badań ankietowych prowadzonych w gminie Łososina Dolna na potrzeby projektu Nowosądecka Akademia Samorządowa, dotyczących możliwości rozwoju wspólnoty lokalnej;
- wyników sesji strategicznej prowadzonej z przedstawicielami środowisk lokalnych gminy Łososina Dolna.

Plan operacyjny strategii zawiera kierunki interwencji będące zarówno wyzwaniem dla całego subregionu sądeckiego (zgodnie z wytycznymi nowego paradygmatu polityki regionalnej w Polsce), jak i te, które wynikają z aspiracji i oczekiwań środowisk lokalnych.

Obszary strategiczne

Obszary strategiczne wynikają z przyjętej wizji rozwoju gminy do 2020 roku. Są to obszary stwarzające w perspektywie długookresowej największe możliwości rozwoju, stąd też traktowane są jako priorytety. W wyniku prac wyodrębniono cztery obszary strategiczne:

- I. TURYSTYKA, REKREACJA I SPORT,**
- II. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ LOKALNA,**
- III. USŁUGI PUBLICZNE,**
- IV. BEZPIECZEŃSTWO I EKOLOGIA.**

Obszary strategiczne są względem siebie równoważne i uzupełniające się. Nie można mówić w tym wypadku o ich hierarchiczności względem siebie, a jedynie o komplementarności.

Cele strategiczne

Cele te należą do grupy celów kierunkowych (odpowiadają na pytanie: co chcemy osiągnąć?) i długofalowych, o terminie realizacji sięgającym do 2020 roku.

Cele operacyjne

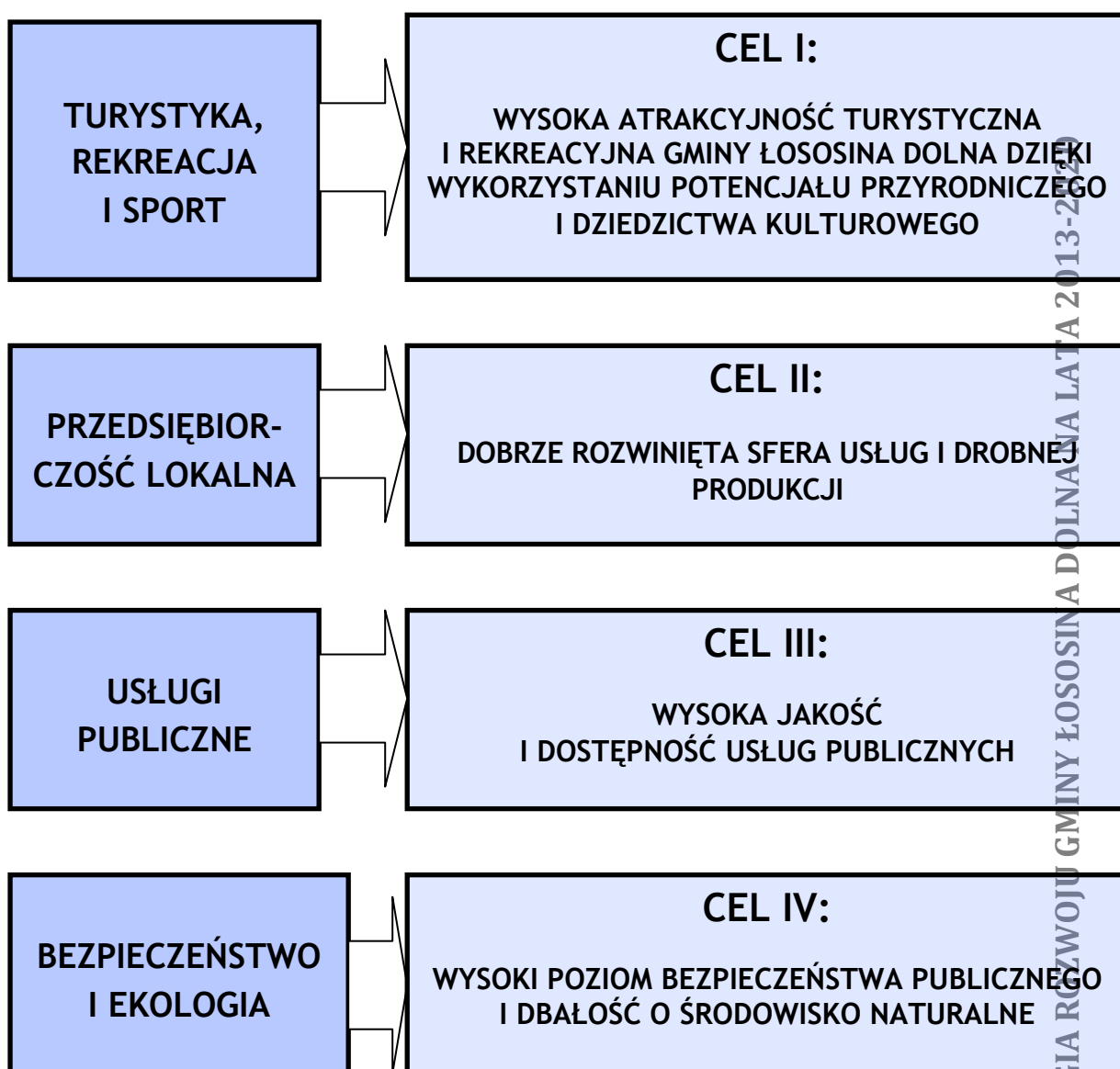
Cele te dotyczą średniego horyzontu czasowego (3-5 lat). Odpowiadają na pytanie: w jaki sposób to osiągnąć?, wskazują zatem określone narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych.

Kierunki interwencji

Kierunki interwencji to konkretne działania służące realizacji celów. Są one podstawą wdrażania strategii rozwoju. Część kierunków interwencji w swej treści oraz zakresie działania może służyć realizacji różnych celów strategicznych bądź operacyjnych.

**PLAN OPERACYJNY
STRATEGII ROZWOJU GMINY ŁOSOSINA DOLNA
NA LATA 2013-2020**

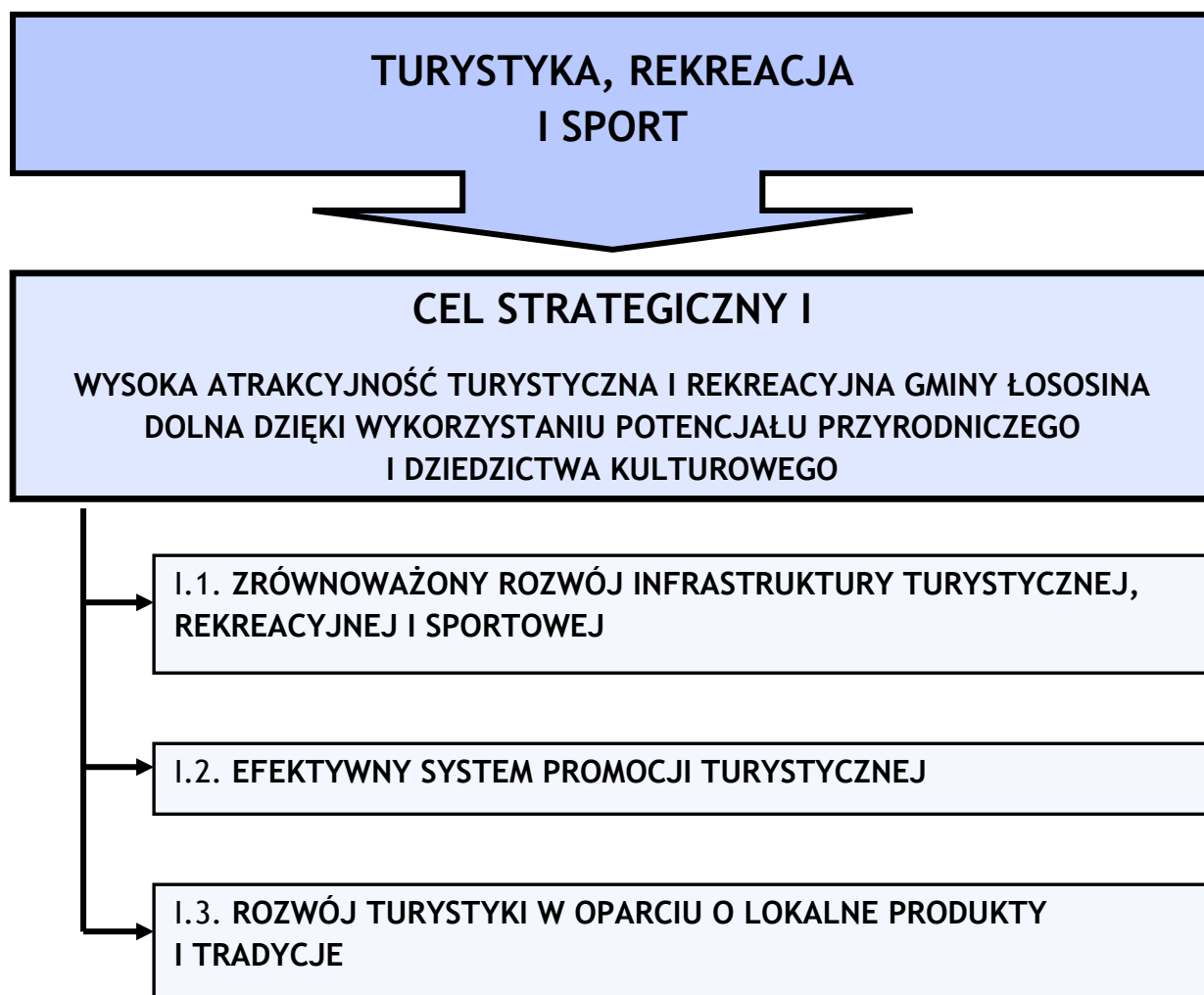
Obszary strategiczne i cele strategiczne:

OBSZAR STRATEGICZNY NR I
TURYSTYKA, REKREACJA I SPORT

Cel strategiczny:

**Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy
Łososina Dolna dzięki wykorzystaniu potencjału
przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego**

CELE OPERACYJNE:

I.1 ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I SPORTOWEJ

Baza turystyczna, potencjał przyrodniczy i kulturowy to jedne z największych atutów gminy Łososina Dolna. Właściwe wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, jest warunkiem wzmocnienia zewnętrznej konkurencyjności gminy oraz poprawy jej atrakcyjności jako miejsca zamieszkania i spędzania czasu wolnego. Dzięki pełnemu wykorzystaniu potencjału dziedzictwa przyrodniczego i kultury, możliwe będzie zapewnienie wysokiego udziału przemysłów czasu wolnego w gospodarczym rozwoju gminy i całego subregionu sądeckiego.

Zrównoważony i kompleksowy rozwój turystyki, rekreacji i sportu w Łososinie Dolnej – w dobie powszechnego niemal dostępu do usług turystycznych i rosnącej roli tej dziedziny jako gałęzi gospodarki – to niezwykle istotne zadanie ze względu na ekonomiczny rozwój gminy. Łososina Dolna posiada istotne przewagi konkurencyjne w tej dziedzinie – położenie nad Jeziorem Rożnowskim, lotnisko, obszary przyrodnicze, tradycje turystyczne i rekreacyjne. Jednak realizacja celów związanych z rozwojem turystyki wymaga tworzenia dodatkowych przewag konkurencyjnych poprzez rozwój i różnicowanie oferty opartej o pełną gamę lokalnych produktów turystycznych, stwarzających nie tylko możliwość uprawiania różnych form turystyki, ale również wykorzystujących specyficzne walory gminy. W związku z tym strategia postępowania powinna prowadzić do unowocześniania infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, oferowania nowych możliwości spędzania czasu wolnego, kreowania nowych produktów turystycznych o istotnym znaczeniu na mapie Małopolski.

Działania podejmowane w ramach realizacji niniejszego celu operacyjnego skoncentrowane zostaną na rozwijaniu infrastruktury. Wspierane w ramach kierunku

działania powinny bezpośrednio przyczyniać się do podniesienia atrakcyjności turystycznej gminy.

Kierunki interwencji:

W ramach celu operacyjnego nr I.1 wspierane będą w szczególności działania związane z rozwojem kierunków turystyki, wyznaczających przewagę konkurencyjną gminy Łososina Dolna:

⇒ Turystyka aktywna, rekreacyjna i specjalistyczna:

- szlaki piesze, rowerowe, konne,
- ścieżki edukacyjne,
- nowe produkty w zakresie sportów wodnych,
- punkty widokowe,
- budowa obiektów sportowych – korty tenisowe, boiska sportowe, przystanie.

⇒ Turystyka kulturowa:

- szlaki kulturowe i poznawcze,
- eksponowanie zabytków i obiektów przyrodniczych,
- modernizacja i udostępnianie zabytków,
- organizacja wydarzeń i imprez kulturalnych,
- propagowanie lokalnych tradycji i zwyczajów,
- wystawy i galerie twórczości lokalnej,
- wyposażanie zespołów folklorystycznych,
- ochrona tradycyjnej zabudowy regionalnej i układów ruralistycznych.

⇒ Turystyka na terenach wiejskich:

- budowa obiektów służących promocji produktów lokalnych,
- budowa obiektów służących popularyzacji produkcji żywności ekologicznej (żywność wysokiej jakości),
- modernizacja bazy agroturystycznej wraz z sieciowaniem i standaryzacją.

⇒ Turystyka biznesowa:

- obiekty konferencyjne,
- obiekty typu SPA.

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Okres realizacji i źródła finansowania
⇒ <u>Turystyka aktywna, rekreacyjna i specjalistyczna:</u> ▪ szlaki piesze, rowerowe, konne, ▪ ścieżki edukacyjne, ▪ nowe produkty w zakresie sportów wodnych, ▪ punkty widokowe, ▪ budowa obiektów sportowych – korty tenisowe, boiska sportowe, przystanie.	Gmina Łososina Dolna	PTTK, organizacje pozarządowe, LGD, gminy sąsiednie, Powiat nowosądecki, Lasy Państwowe, przedsiębiorcy, LKS-y	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój regionalny, rozwój obszarów wiejskich)
⇒ <u>Turystyka kulturowa:</u> ▪ szlaki kulturowe i poznawcze, ▪ eksponowanie	Gmina Łososina Dolna	PTTK, organizacje pozarządowe, LGD, gminy sąsiednie, Powiat nowosądecki, Lasy Państwowe,	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie)

zabytków i obiektów przyrodniczych, ▪ modernizacja i udostępnianie zabytków, ▪ organizacja wydarzeń i imprez kulturalnych, ▪ propagowanie lokalnych tradycji i zwyczajów, ▪ wystawy i galerie twórczości lokalnej, ▪ wyposażanie zespołów folklorystycznych, ▪ ochrona tradycyjnej zabudowy regionalnej i układów ruralistycznych.		przedsiębiorcy, LKS-y, parafie, właściciele obiektów zabytkowych, koła gospodyń wiejskich, twórcy lokalni, zespoły folklorystyczne	na rozwój turystyki, rozwój regionalny, rozwój obszarów wiejskich)
⇒ <u>Turystyka na terenach wiejskich</u>: ▪ budowa obiektów służących promocji produktów lokalnych, ▪ budowa obiektów służących popularyzacji produkcji żywności ekologicznej (żywność wysokiej jakości), ▪ modernizacja bazy agroturystycznej wraz z sieciowaniem	Gmina Łososina Dolna	Organizacje pozarządowe, LGD, gminy sąsiednie, Powiat nowosądecki, przedsiębiorcy, gospodarstwa agroturystyczne, gospodarstwa ekologiczne, koła gospodyń wiejskich, twórcy lokalni	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój regionalny, rozwój obszarów wiejskich)

i standaryzacją.			
⇒ <u>Turystyka biznesowa</u> : ▪ obiekty konferencyjne, ▪ obiekty typu SPA.	Przedsiębiorcy	Gmina Łososina Dolna	2013-2020 Kapitał prywatny, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki)

I.2. EFEKTYWNY SYSTEM PROMOCJI TURYSTYCZNEJ

Atrakcyjność przyrodnicza i turystyczna gminy Łososina Dolna stanowi jeden z najważniejszych potencjałów rozwojowych. Pełne wykorzystanie tego potencjału oznacza potrzebę bardziej dynamicznego i nowoczesnego podejścia do kreowania oferty przemysłów kultury i spędzania czasu wolnego. Dzięki temu możliwy będzie wzrost rozpoznawalności gminy jako miejsca o bogatej tradycji i silnej tożsamości, a zarazem oferującego interesującą ofertę turystyczną.

Konieczne jest wzmocnienie pozycji gminy jako ważnego ośrodka turystyki wypoczynkowej (wykorzystując walory Jeziora Rożnowskiego). Pozytywną konsekwencją tego będzie zarówno dalsza popularyzacja gminy oraz zewnętrzna promocja jej unikalnych walorów, jak i zwiększenie zainteresowania ze strony potencjalnych nowych mieszkańców – wpływ na dodatnie saldo migracji, zatrzymywanie młodych mieszkańców gminy.

Niezbędne będzie także lepsze wykorzystanie współpracy pomiędzy podmiotami sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego. Realizowane działania powinny prowadzić do wdrożenia skutecznych mechanizmów szczególnie w zakresie promocji oraz kształtowania nawyków i potrzeb związanych z dziedzictwem lokalnym, estetyką otoczenia oraz ładem przestrzennym.

Niezwykle ważnym aspektem systemu promocji jest szeroka współpraca międzygminna, która znacznie zwiększa możliwości finansowe, organizacyjne i merytoryczne.

Kierunki interwencji:

W ramach celu operacyjnego nr I.2 wspierane będą w szczególności działania związane z promocją walorów turystycznych i kulturowych gminy Łososina Dolna oraz zwiększaniem świadomości społecznej w zakresie tożsamości lokalnej:

⇒ Aktywna i skuteczna promocja walorów turystyczno-rekreacyjnych oraz wsparcie promocyjne lokalnej oferty przemysłów czasu wolnego, w szczególności produktów turystycznych i wydarzeń kulturalnych, w tym folklorystycznych i twórczych:

- materiały promocyjne – katalogi, foldery, ulotki, mapy, przewodniki, gadżety promocyjne,
- tablice turystyczne i informacyjne (ogólne, przy szlakach i ścieżkach, przy obiektach turystycznych, itp.)
- punkty informacji turystycznej,
- udział w targach turystycznych,
- realizacja wspólnej oferty promocyjnej w skali międzygminnej,
- udział w Małopolskim Systemie Informacji Turystycznej.

⇒ Promocja na rzecz ochrony i wykorzystania dziedzictwa lokalnego dla rozwoju gospodarczego gminy oraz aktywizacji użytkowników do inwestowania we własne nieruchomości i adaptacji ich do nowych funkcji:

- programy zachęcające właścicieli obiektów atrakcyjnych turystycznie do podejmowania komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych

(gastronomia, usługi noclegowe, atrakcje turystyczne, rekreacyjne i sportowe – parki linowe, sporty zimowe, itp.)

⇒ Podejmowanie działań na rzecz poprawy poziomu estetycznego otoczenia i ład przestrzennego:

- konkursy na najładniejsze obejścia, gospodarstwa agroturystyczne, ogrody, domki turystyczne, itp.,
- projektowanie koncepcji wizualnych dla centrów wsi,
- rewitalizacja centrów miejscowości wiejskich.

⇒ Inicjowanie i wspieranie działań mających na celu podnoszenie społecznej świadomości i wrażliwości w zakresie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego:

- zachęcanie mieszkańców gminy do udziału w wydarzeniach i imprezach o tematyce związanej z lokalnym dziedzictwem kulturowym i pielęgnowaniem tradycji,
- prowadzenie zajęć z dziećmi i młodzieżą w celu zapoznawania i utrwalania w młodych pokoleniach tradycji i kultury lokalnej.

⇒ Zwiększanie poziomu społecznego uczestnictwa w kulturze oraz aktywnych formach spędzania czasu wolnego poprzez promocję i informację o ofercie kulturalnej gminy.

⇒ Intensyfikacja współpracy pomiędzy podmiotami sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego w zakresie edukacji, promocji oraz poprawy świadomości i postaw obywatelskich w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego gminy.

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Okres realizacji i źródła finansowania
Aktywna i skuteczna promocja walorów turystyczno-rekreacyjnych oraz	Gmina Łososina Dolna	Gminy sąsiednie, Powiat nowosądecki, LGD, organizacje	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne

wsparcie promocyjne lokalnej oferty przemysłów czasu wolnego, w szczególności produktów turystycznych i wydarzeń kulturalnych, w tym folklorystycznych i twórczych		pozarządowe, przedsiębiorcy branży turystycznej, Małopolska Organizacja Turystyczna, zespoły folklorystyczne, twórcy lokalni, gospodarstwa agroturystyczne	(np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój regionalny, rozwój obszarów wiejskich)
Promocja na rzecz ochrony i wykorzystania dziedzictwa lokalnego dla rozwoju gospodarczego gminy oraz aktywizacji użytkowników do inwestowania we własne nieruchomości i adaptacji ich do nowych funkcji	Gmina Łososina Dolna	Przedsiębiorcy lokalni, mieszkańcy, LGD, organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój obszarów wiejskich)
Podejmowanie działań na rzecz poprawy poziomu estetycznego otoczenia i ładu przestrzennego	Gmina Łososina Dolna	Przedsiębiorcy lokalni, mieszkańcy, LGD, organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój obszarów wiejskich)
Inicjowanie i wspieranie działań mających na celu podnoszenie społecznej świadomości i wrażliwości	Gmina Łososina Dolna	Szkoły, mieszkańcy, LGD, organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój

w zakresie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego			obszarów wiejskich)
Zwiększanie poziomu społecznego uczestnictwa w kulturze oraz aktywnych formach spędzania czasu wolnego poprzez promocję i informację o ofercie kulturalnej gminy	Gmina Łososina Dolna	Szkoły, mieszkańcy, LGD, organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój obszarów wiejskich)
Intensyfikacja współpracy pomiędzy podmiotami sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego w zakresie edukacji, promocji oraz poprawy świadomości i postaw obywatelskich w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego gminy	Gmina Łososina Dolna	Szkoły, mieszkańcy, LGD, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, parafie	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój obszarów wiejskich)

I.3. ROZWÓJ TURYSTYKI W OPARCIU O LOKALNE PRODUKTY I TRADYCJE

Istotnym atutem gminy Łososina Dolna są jej tereny wiejskie, rozumiane jako spójny obszar o określonych zasobach kulturowych, społecznych, przyrodniczych i ekonomicznych. Potencjał ten posiada wiele ukrytych możliwości dywersyfikacji oferty turystycznej gminy (obecnie postrzeganej przede wszystkim przez pryzmat

Jeziora Rożnowskiego). Niektóre z nich wymagają wsparcia infrastrukturalnego, co zawarte zostało w celu operacyjnym nr I.1.

Niniejszy cel operacyjny rekomenduje wspieranie inicjatyw dążących do kreowania nowych produktów turystycznych i kulturowych w oparciu o tradycje wiejskie gminy. W pierwszej kolejności powinny być to produkty bazujące na:

- lokalnych zwyczajach i obrzędach (również w zakresie restauracji zwyczajów, które już zaginęły),
- produkcji rolniczej prowadzonej na terenie gminy – sadownictwo, ogrodnictwo,
- kuchni lokalnej – promocja lokalnych potraw jest obecnie jednym z największych magnesów przyciągających turystów kulturowych,
- rzemiośle tradycyjnym – również w zakresie odtwarzania rzemiosł zaginionych.

Kierunki interwencji:

W ramach celu operacyjnego nr I.3 wspierane będą w szczególności działania związane z rozwojem nowych produktów i atrakcji turystycznych bazujących na tożsamości lokalnej:

⇒ Restauracja ginących zawodów oraz wyrobów rzemiosła:

- wspieranie lokalnych twórców i artystów – organizacja wystaw, galerii, pokazów, itp.,
- organizacja wydarzeń kulturalnych oraz imprez prezentujących dorobek lokalnych rzemieślników i artystów oraz zachęcających turystów do udziału w procesie twórczym,
- wykorzystywanie twórczości lokalnej jako materiałów promocyjnych gminy.

- ⇒ Kreowanie wydarzeń kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym, bazujących na obrzędach i zwyczajach wiejskich, w tym przywracanie do życia obrzędów już niepraktykowanych;
- ⇒ Organizacja imprez turystycznych bazujących na produkcji rolnej (sadownictwo, ogrodnictwo) – zbiory plonów, pokazy, degustacje, itp.;
- ⇒ Kreowanie potraw lokalnych jako produktów turystycznych – w obiektach gastronomicznych, podczas wydarzeń kulturalnych, szkolenia z zakresu wyrobu produktów lokalnych;
- ⇒ Odtwarzanie starych przepisów kulinarnych.

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Okres realizacji i źródła finansowania
⇒ Restauracja ginących zawodów oraz wyrobów rzemiosła: ▪ wspieranie lokalnych twórców i artystów – organizacja wystaw, galerii, pokazów, itp., ▪ organizacja wydarzeń kulturalnych oraz imprez prezentujących dorobek lokalnych rzemieślników i artystów oraz zachęcających turystów do udziału w procesie twórczym,	Gmina Łososina Dolna	Gminy sąsiednie, Powiat nowosądecki, LGD, organizacje pozarządowe, Małopolska Organizacja Turystyczna, zespoły folklorystyczne, twórcy lokalni, gospodarstwa agroturystyczne, koła gospodyń wiejskich	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój regionalny, rozwój obszarów wiejskich)

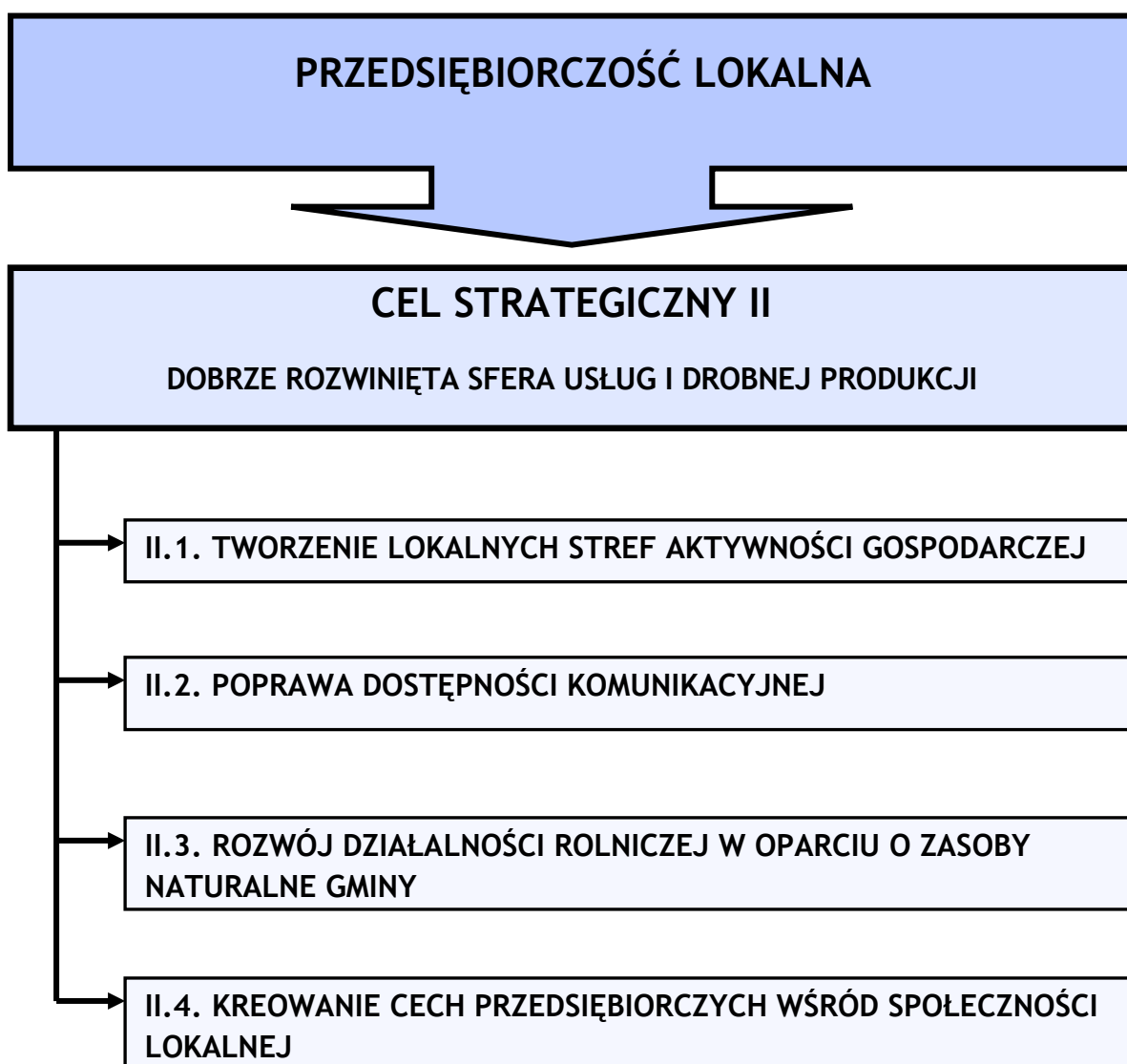
wykorzystywanie twórczości lokalnej jako materiałów promocyjnych gminy.			
Kreowanie wydarzeń kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym, bazujących na obrzędach i zwyczajach wiejskich, w tym przywracanie do życia obrzędów już niepraktykowanych	Gmina Łososina Dolna	Gminy sąsiednie, Powiat nowosądecki, LGD, organizacje pozarządowe, Małopolska Organizacja Turystyczna, zespoły folklorystyczne, twórcy lokalni, gospodarstwa agroturystyczne, koła gospodyń wiejskich	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój obszarów wiejskich)
Organizacja imprez turystycznych bazujących na produkcji rolnej (sadownictwo, orgodnictwo) – zbiory plonów, pokazy, degustacje, itp.	Gmina Łososina Dolna	Rolnicy, LGD, organizacje pozarządowe, gospodarstwa ekologiczne i agroturystyczne, koła gospodyń wiejskich	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój obszarów wiejskich)
Kreowanie potraw lokalnych jako produktów turystycznych – w obiektach gastronomicznych, podczas wydarzeń kulturalnych, szkolenia z zakresu wyrobu	Gmina Łososina Dolna	LGD, organizacje pozarządowe, gospodarstwa ekologiczne i agroturystyczne, koła gospodyń wiejskich	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój obszarów wiejskich)

produktów lokalnych			
Odtwarzanie starych przepisów kulinarnych	Gmina Łososina Dolna	Szkoły, koła gospodyń wiejskich, LGD, organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)

OBSZAR STRATEGICZNY NR II
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ LOKALNA

Cel strategiczny:

Dobrze rozwinięta sfera usług i drobnej produkcji

CELE OPERACYJNE:

II.1. TWORZENIE LOKALNYCH STREF AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

W kontekście rozwoju gospodarczego JST szczególne znaczenie ma oferta inwestycyjna. Głównym problemem większości małopolskich gmin jest brak publicznych terenów (o dużym areale, zwartych, z uregulowanym stanem prawnym), które można przekształcić w strefy aktywności gospodarczej. Nowy okres programowania UE będzie przewidywał tworzenie stref aktywności gospodarczej zarówno na terenach publicznych, jak i prywatnych.

Pomimo oczywistych trudności napotykanych przy tworzeniu terenów inwestycyjnych, związanych z brakiem gruntów w majątku gminy, dużym rozdrobnieniem i wysokimi cenami, inwestowanie w nie wydaje się uzasadnione, szczególnie przy uwzględnieniu długookresowego rozwoju gminy. Wszelkie działania podejmowane przez samorząd terytorialny w porozumieniu z partnerami publicznymi i prywatnymi winny skutkować powstaniem zwartych kompleksów inwestycyjnych (stref aktywności gospodarczej) z dostępną infrastrukturą techniczną i atrakcyjnymi, skłaniającymi do lokowania inwestycji stawkami podatkowymi.

Dodatkowym atutem gminy Łososina Dolna mogą w przyszłości być skuteczne powiązania komunikacyjne (poprawa funkcji i infrastruktury lotniska, rozbudowa układu drogowego dróg krajowych, itp.), odgrywające niebagatelną rolę w przypadku lokalizacji inwestycji w strefach aktywności gospodarczej.

Kierunki interwencji:

- ⇒ Inwentaryzacja bazy gruntów, pomieszczeń i innej infrastruktury przeznaczonej do zainwestowania gospodarczego na terenie gminy – stała aktualizacja i informacja na temat bazy,
- ⇒ Wyznaczanie w planach przestrzennych obszarów pod przyszłe strefy aktywności gospodarczej,
- ⇒ Organizowanie i uzbrajanie stref aktywności gospodarczej,
- ⇒ Pozyskiwanie gruntów we współpracy z partnerami prywatnymi.

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Okres realizacji i źródła finansowania
Inwentaryzacja bazy gruntów, pomieszczeń i innej infrastruktury przeznaczonej do zainwestowania gospodarczego na terenie gminy – stała aktualizacja i informacja na temat bazy	Gmina Łososina Dolna	Przedsiębiorcy	cykliczna aktualizacja Budżet gminy
Wyznaczanie w planach przestrzennych obszarów pod przyszłe strefy aktywności gospodarczej	Gmina Łososina Dolna	Gminy sąsiednie, przedsiębiorcy, mieszkańcy	2013-2020 Budżet gminy
Organizowanie i uzbrajanie stref aktywności gospodarczej.	Gmina Łososina Dolna	Gminy sąsiednie, przedsiębiorcy	2013-2020 Budżet gminy, kapitał prywatny, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój

			regionalny, rozwój gospodarczy)
Pozyskiwanie gruntów we współpracy z partnerami prywatnymi	Gmina Łososina Dolna	Przedsiębiorcy, mieszkańcy	2013-2020 Budżet gminy, kapitał prywatny, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, rozwój gospodarczy)

II.2. POPRAWA DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ

W perspektywie do 2020 roku i w kolejnym dziesięcioleciu, inwestycje krajowe i regionalne, zapisane w dokumentach strategicznych (Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r., Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020) powinny przyczynić się do znacznej zmiany w dostępności komunikacyjnej subregionu sądeckiego. Wspierane będą dalsze inwestycje drogowe oraz kolejowe, wzmocnione rozwiązaniami systemowymi z zakresu organizacji transportu, które w zasadniczym stopniu przyczynią się do poprawy dostępności komunikacyjnej gminy Łososina Dolna. Jedną z najważniejszych i najbardziej oczekiwanych inwestycji kolejowych w Małopolsce jest budowa nowej linii kolejowej Podłęże – Piekietko wraz z modernizacją istniejących linii Nowy Sącz – Muszyna (C30/1) – granica polsko-słowacka i Piekietko – Nowy Targ – Zakopane, pozwalającą na uzyskanie prędkości co najmniej 120 km/h. Rozbudowa sieci dróg krajowych i regionalnych również przewiduje znaczne usprawnienie w dostępności komunikacyjnej subregionu sądeckiego. Nowe drogi ekspresowe (droga łącząca autostradę A4 z Nowym Sączem) oraz nowe i zmodernizowane drogi regionalne (Nowy Targ – Nowy Sącz – Gorlice) przyczynią się do zwiększenia atrakcyjności

inwestycyjnej subregionu sądeckiego. Istotne znaczenie ma również modernizacja lotniska w Łososinie Dolnej. Inwestycja ta nie jest bezpośrednio wpisana do Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, jednak znajdzie się z pewnością w Subregionalnym Programie Rozwoju dla subregionu sądeckiego. Wszystkie te inwestycje komunikacyjne przyczynią się również do zwiększenia atrakcyjności gospodarczej i turystycznej gminy Łososina Dolna. Rolą gminy jest wsparcie dla tych inwestycji, powiązanie własnych inwestycji komunikacyjnych z innymi zarządcami dróg oraz dbałość o wewnętrzny układ drogowy (drogi gminne).

Schemat koncepcji docelowego układu transportowego w Małopolsce w perspektywie 2030 roku.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020

Kierunki interwencji:

- ⇒ Modernizacja dróg gminnych, wg opracowanego planu inwestycyjnego dla dróg gminnych,
- ⇒ Wspieranie inwestycji poprawiających dostępność komunikacyjną gminy Łososina Dolna do Nowego Sącza, Krakowa, autostrady A4, realizowanych przez innych zarządców dróg,
- ⇒ Wspieranie działań w zakresie modernizacji drogi krajowej nr 75,
- ⇒ Lobbing na rzecz budowy tunelu pod górą Just,
- ⇒ Wspieranie działań mających na celu modernizację lotniska w Łososinie Dolnej,

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Okres realizacji i źródła finansowania
Modernizacja dróg gminnych, wg opracowanego planu inwestycyjnego dla dróg gminnych.	Gmina Łososina Dolna	-	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. ministerialne na rozwój transportu)
Wspieranie inwestycji poprawiających dostępność komunikacyjną gminy Łososina Dolna do Nowego Sącza, Krakowa, autostrady A4, realizowanych przez innych zarządców dróg.	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie	Gmina Łososina Dolna, gminy sąsiednie, Powiat nowosądecki, przedsiębiorcy, mieszkańcy	2013-2020 -
Wspieranie działań w zakresie modernizacji drogi krajowej nr 75.	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i	Gmina Łososina Dolna, gminy sąsiednie, Powiat nowosądecki, Zarząd	2013-2020 -

	Autostrad	Dróg Wojewódzkich w Krakowie, przedsiębiorcy, mieszkańcy	
Lobbing na rzecz budowy tunelu pod górą Just.	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	Gmina Łososina Dolna, gminy sąsiednie, Powiat nowosądecki, Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie, uczelnie wyższe, przedsiębiorcy, mieszkańcy	2013-2020 -
Wspieranie działań mających na celu modernizację lotniska w Łososinie Dolnej.	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Aeroklub Podhalański	Gmina Łososina Dolna, gminy sąsiednie, Powiat nowosądecki	2013-2020 -

II.3. ROZWÓJ DZIAŁANOŚCI ROLNICZEJ W OPARCIU O ZASOBY NATURALNE GMINY

Gmina Łososina Dolna jest kojarzona z rozwiniętym sadownictwem i ogrodnictwem. Na jej terenie występują obszary o korzystnych warunkach do rozwoju tych branż. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, iż wiele z gospodarstw rolnych zajmuje powierzchnię niewystarczającą do zapewnienia odpowiedniego poziomu dochodów i rozwoju produkcji specjalistycznej. Mała skala produkcji ogranicza również możliwości realizowania postępu technologicznego, zarówno z powodów finansowych, jak i technicznych. Sposobem na wyjście z tej niekorzystnej sytuacji jest

łączenie się w grupy producenckie i marketingowe. Takie grupy mają o wiele większą szansę na wzmocnienie ich pozycji przetargowej na rynku. Ponadto jedynie zrzeszeni, a nie pojedynczy producenci mogą liczyć na rejestrację produktu lokalnego.

Alternatywnym rozwiązaniem dla małych gospodarstw jest rozwój ich działalności w kierunku produkcji żywności wysokiej jakości (ekologicznej, bez dodatków środków chemicznych), połączone ze współpracą w tym zakresie z gospodarstwami agroturystycznymi.

Kierunki interwencji:

- ⇒ Wspieranie działań zmierzających do poprawy struktury obszarowej gospodarstw (upowszechnienie dzierżaw i scalenia ziemi rolniczej), poprawy rozłogu ziemi, wielkości pól i legalizacji statusu władania ziemią rolniczą,
- ⇒ Promowanie przedsiębiorczości w rolnictwie, w tym wsparcie dla pozyskiwania środków pomocowych,
- ⇒ Wsparcie rozwoju rolnictwa i przetwórstwa żywności wysokiej jakości (żywność ekologiczna) oraz markowych produktów żywnościowych (produkty lokalne),
- ⇒ Promocja i wsparcie dla postępu biologicznego w rolnictwie, w tym dla hodowli ras lokalnych, uprawy rzadkich (lokalnych) odmian owoców, wapnowania, itp.,
- ⇒ Wsparcie marketingu i dystrybucji produktów lokalnego rolnictwa i przetwórstwa na rynku krajowym oraz rynkach międzynarodowych,
- ⇒ Działalność grup producenckich i marketingowych – np. współpraca w zakresie promocji gospodarczej i turystycznej gminy.

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Okres realizacji i źródła finansowania
Wspieranie działań zmierzających do poprawy struktury obszarowej gospodarstw (upowszechnienie dzierżaw i scalenia ziemi rolniczej), poprawy rozłogu ziemi, wielkości pól i legalizacji statusu władania ziemią rolniczą.	Powiat nowosądecki	Gmina Łososina Dolna, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, ARMiR, rolnicy	2013-2020 Środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)
Promowanie przedsiębiorczości w rolnictwie, w tym wsparcie dla pozyskiwania środków pomocowych.	Instytucje otoczenia biznesu	Gmina Łososina Dolna, ARMiR, rolnicy, LGD	2013-2020 Środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)
Wsparcie rozwoju rolnictwa i przetwórstwa żywności wysokiej jakości (żywność ekologiczna) oraz markowych produktów żywnościowych (produkty lokalne).	Gmina Łososina Dolna	LGD, ARMiR, rolnicy, instytucje otoczenia biznesu	2013-2020 Środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)
Promocja i wsparcie dla postępu biologicznego w rolnictwie, w tym dla hodowli ras lokalnych, uprawy rzadkich (lokalnych) odmian	Izba Rolnicza	Gmina Łososina Dolna, ARMiR, rolnicy, LGD	2013-2020 Środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)

owoców, wapnowania, itp.			
Wsparcie marketingu i dystrybucji produktów lokalnego rolnictwa i przetwórstwa na rynku krajowym oraz rynkach międzynarodowych.	Izba Rolnicza	Gmina Łososina Dolna, LGD, ARMiR, rolnicy, giełdy rolne	2013-2020 Środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)
Działalność grup producenckich i marketingowych – np. współpraca w zakresie promocji gospodarczej i turystycznej gminy.	Rolnicy	Gmina Łososina Dolna, Izba Rolnicza, LGD, ARMiR, giełdy rolne	2013-2020 Środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)

II.4. KREOWANIE CECH PRZEDSIĘBIORCZYCH WŚRÓD SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Mali i średni przedsiębiorcy są szczególnie narażeni na zmiany zachodzące w turbulentnym otoczeniu zewnętrznym, a wielu z nich nie jest w stanie samodzielnie w wystarczającym stopniu wykorzystywać pojawiających się okazji lub przygotować się na ewentualne zagrożenia.

Pomimo szerokiego wachlarza możliwości zewnętrznego finansowania działalności mikro, małych i średnich podmiotów gospodarczych okazuje się, że tylko niewielka grupa przedsiębiorców stara się o wsparcie. Głównym powodem tej sytuacji jest niewystarczający poziom wiedzy na temat możliwości uzyskania pomocy. W związku z tym zachodzi konieczność stworzenia systemu zwiększania dostępności istniejących

instrumentów wsparcia, przede wszystkim poprzez przekazywanie rzetelnej informacji na ten temat. Jedną z bardzo istotnych form tego rodzaju pomocy jest uruchomienie punktów, w których przedsiębiorca będzie mógł dowiedzieć się na jakie cele może uzyskać dofinansowanie, jakie warunki musi spełnić, aby otrzymać pomoc oraz w jaki sposób należy przygotować dokumentację pozwalającą na uzyskanie wsparcia. Takie mobilne punkty są prowadzone przez instytucje otoczenia biznesu. Mają one możliwość udzielania informacji na terenie danej JST. Ponadto należy pamiętać o zacieśnieniu współpracy z instytucjami świadczącymi usługi wsparcia finansowego dla przedsiębiorców (w odniesieniu do funduszy pożyczkowych i funduszy poręczeń kredytowych w chwili obecnej głównie z Małopolską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A. oraz instytucjami otoczenia biznesu z Nowego Sącza).

Rola gminy sprowadza się przede wszystkim do wypracowania płaszczyzny współpracy z przedsiębiorcami działającymi na jej terenie, a także instytucjami otoczenia biznesu. Ważne jest kształtowanie cech przedsiębiorczych wśród młodych pokoleń.

Kierunki interwencji:

- ⇒ Wspieranie szkoleń w zakresie przedsiębiorczości,
- ⇒ Współpraca z organizacjami prowadzącymi fundusze pożyczkowe i poręczeniowe dla przedsiębiorców,
- ⇒ Inicjowanie współpracy szkół gimnazjalnych w zakresie efektywnego przygotowania młodzieży do kariery zawodowej (właściwe wybory dalszej ścieżki edukacji),
- ⇒ Doskonalenie w szkołach programów z zakresu przedsiębiorczości – zajęcia aktywne, gry symulacyjne, kontakt z przedsiębiorcą,

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Okres realizacji i źródła finansowania
Wspieranie szkoleń w zakresie przedsiębiorczości.	Gmina Łososina Dolna	Powiatowy Urząd Pracy, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe	2013-2020 Środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój społeczny, rozwój gospodarczy)
Współpraca z organizacjami prowadzącymi fundusze pożyczkowe i poręczeniowe dla przedsiębiorców.	Gmina Łososina Dolna	Instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe	2013-2020 Środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój gospodarczy)
Inicjowanie współpracy szkół gimnazjalnych w zakresie efektywnego przygotowania młodzieży do kariery zawodowej (właściwe wybory dalszej ścieżki edukacji).	Gmina Łososina Dolna	Powiatowy Urząd Pracy, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe, szkoły	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój społeczny)
Doskonalenie w szkołach programów z zakresu przedsiębiorczości – zajęcia aktywne, gry symulacyjne, kontakt z przedsiębiorcą.	Gmina Łososina Dolna	Powiatowy Urząd Pracy, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe, szkoły, przedsiębiorcy	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój społeczny)

OBSZAR STRATEGICZNY NR III

USŁUGI PUBLICZNE

Cel strategiczny:

Wysoka jakość i dostępność usług publicznych

CELE OPERACYJNE:

III.1. UTRZYMYWANIE WYSOKIEGO STANDARDU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Realizacja celu ma stanowić twarde, uzupełniające wsparcie dla możliwych do osiągnięcia efektów innych celów Strategii. Stan środowiska naturalnego ma bowiem wpływ zarówno na atrakcyjność osadniczą gminy, jak również współzależną w tym przypadku atrakcyjność inwestycyjną, turystyczną i rekreacyjną. W gminie Łososina Dolna szczególny nacisk należy położyć na niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę wodno-kanalizacyjną. Jest ona, poza systemem gospodarki odpadami, podstawowym elementem determinującym jakość życia mieszkańców i jednocześnie kluczowym czynnikiem wpływającym na stan środowiska przyrodniczego. Obecnie trwają zaawansowane prace w tym zakresie, a gmina sukcesywnie zwiększa gęstość sieci.

W pojęciu racjonalnej gospodarki odpadami zawiera się przede wszystkim ich zbiórka, transport, odzysk, a także unieszkodliwianie w przypadku niemożliwości zastosowania procesów recyklingu. Sprawna i skuteczna realizacja całego procesu w przedstawionym wyżej, szerokim rozumieniu przekłada się na neutralizację dużego problemu w skali zarówno lokalnej, jak i globalnej, jakim jest utylizacja i składowanie odpadów. Zagadnienia związane z gospodarką odpadami, jak i infrastrukturą kanalizacyjną, mają szczególne znaczenie dla gmin leżących nad Jeziorem Rożnowskim.

W skład infrastruktury technicznej wchodzi również takie elementy jak ciągi piesze, ścieżki rowerowe, oświetlenie uliczne. Wpływają one na wysoki standard życia oraz estetykę gminy. Ważnym aspektem są także wiejskie domy wielofunkcyjne, pełniące rolę ośrodków kulturotwórczych.

Kierunki interwencji:

- ⇒ Kontynuacja rozbudowy systemu wodno-kanalizacyjnego na terenie gminy,
- ⇒ Promowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach o rozproszonej zabudowie,
- ⇒ Doskonalenie systemu segregacji odpadów,
- ⇒ Rozbudowa i modernizacja ciągów pieszych,
- ⇒ Rozbudowa oświetlenia ulicznego,
- ⇒ Rozwój ścieżek rowerowych,
- ⇒ Budowa i modernizacja wiejskich budynków wielofunkcyjnych – ośrodki kulturotwórcze,
- ⇒ Rozbudowa sieci transmisji szerokopasmowej – infrastruktura dla społeczeństwa informacyjnego.

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Okres realizacji i źródła finansowania
Kontynuacja rozbudowy systemu wodno-kanalizacyjnego na terenie gminy.	Gmina Łososina Dolna	Mieszkańcy	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój infrastruktury)
Promowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach o rozproszonej zabudowie.	Gmina Łososina Dolna	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów)

			wiejskich)
Doskonalenie systemu segregacji odpadów.	Gmina Łososina Dolna	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój infrastruktury)
Rozbudowa i modernizacja ciągów pieszych.	Gmina Łososina Dolna	Mieszkańcy	2013-2020 Budżet gminy
Rozbudowa oświetlenia ulicznego.	Gmina Łososina Dolna	Mieszkańcy	2013-2020 Budżet gminy
Rozwój ścieżek rowerowych.	Gmina Łososina Dolna	LGD, organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój obszarów wiejskich)
Budowa i modernizacja wiejskich budynków wielofunkcyjnych – ośrodki kulturowe.	Gmina Łososina Dolna	LGD, organizacje pozarządowe, OSP, koła gospodyń wiejskich	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)
Rozbudowa sieci transmisji szerokopasmowej – infrastruktura dla	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	Gmina Łososina Dolna, powiat nowosądecki, gminy sąsiednie,	2013-2020 Środki zewnętrzne (np. europejskie

STRATEGIA ROZWOJU GMINY ŁOSOSINA DOLNA NA LATA 2013-2020

społeczeństwa informacyjnego		organizacje pozarządowe, operatorzy telekomunikacyjni	na rozwój regionalny), kapitał prywatny
------------------------------	--	---	---

III.2. ZAPEWNIENIE OPTYMALNEJ BAZY LOKALOWEJ ORAZ WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG EDUKACYJNYCH

Utrzymanie wysokiego poziomu edukacji pozostaje jednym z ważniejszych kierunków działań samorządu gminnego. Niniejszy cel strategiczny obejmuje zatem zarówno doskonalenie bazy lokalowej i technicznej placówek oświatowych, jak również zapewnienie wysokiej jakości kształcenia, dostosowanego do potrzeb rynku pracy. Dodatkowo, mając świadomość, jak ważna jest aktywność młodzieży, należy czynić działania zwiększające jej udział w życiu społecznym gminy, udział w organizacjach pozarządowych (krzewienie wolontariatu) i umożliwienie młodym ludziom realizację pomysłów z różnych sfer życia. Zaplecze techniczne placówek oświatowych gminy wymaga udoskonalenia i dostosowania do potrzeb nowoczesnej edukacji. Zadania z tego zakresu są kosztowne, ale konieczne, gdyż wpływają na poziom kształcenia, a nierzadko na obniżenie kosztów funkcjonowania szkół. Znaczącym zadaniem dla gminy są inwestycje wymagające większych nakładów, takie jak: budowa sal gimnastycznych i modernizacja zaplecza sportowego przy szkołach. Część zadań, zwłaszcza z zakresu remontów i modernizacji prowadzona jest w gminie od wielu lat i w latach następnych będzie kontynuowana.

Kierunki interwencji:

- ⇒ Utrzymywanie efektywnej siatki placówek oświatowych – efekt wzrostu jakości edukacji, efekt ekonomiczny,
- ⇒ Modernizacja i rozbudowa infrastruktury edukacyjnej – sale gimnastyczne, boiska szkolne, itp.,
- ⇒ Wykorzystywanie technologii teleinformatycznych i multimedialnych w procesie kształcenia młodzieży,
- ⇒ Wykorzystanie międzynarodowej współpracy uczniów i nauczycieli do pogłębiania znajomości języków obcych i realizacji wspólnych projektów,
- ⇒ Rozwój systemu nagród i stypendiów dla uczniów wyróżniających się w nauce,
- ⇒ Rozszerzenie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży szkolnej, przy szczególnym uwzględnieniu kształcenia kompetencji kluczowych (językowych, matematycznych, informatycznych, społeczno-obywatelskich, umiejętności uczenia się),
- ⇒ Organizacja szerokiego wachlarza zajęć pozalekcyjnych i konkursów przedmiotowych pogłębiających wiedzę i rozwijających zainteresowania uczniów,
- ⇒ Poprawa jakości i dostępności usług w zakresie wczesnej edukacji, świadczonych przez placówki wychowania przedszkolnego oraz w formach pozaprzedszkolnych,
- ⇒ Wdrożenie systemowych rozwiązań i mechanizmów umożliwiających prowadzenie i korzystanie z kształcenia na odległość w procesie uczenia się przez całe życie,
- ⇒ Promocja wśród młodzieży zasad wolontariatu i uczestnictwa w działaniach organizacji pozarządowych,
- ⇒ Współpraca z instytucjami szczebla powiatowego i prywatnymi przedsiębiorcami w zakresie podnoszenia poziomu szkolnictwa zawodowego.

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Okres realizacji i źródła finansowania
Utrzymywanie efektywnej siatki placówek oświatowych – efekt wzrostu jakości edukacji, efekt ekonomiczny.	Gmina Łososina Dolna	Mieszkańcy	2013-2020 Budżet gminy
Modernizacja i rozbudowa infrastruktury edukacyjnej – sale gimnastyczne, boiska szkolne, itp.	Gmina Łososina Dolna	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny)
Wykorzystywanie technologii teleinformatycznych i multimedialnych w procesie kształcenia młodzieży.	Gmina Łososina Dolna	Szkoły	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój społeczny)
Wykorzystanie międzynarodowej współpracy uczniów i nauczycieli do pogłębiania znajomości języków obcych i realizacji wspólnych projektów.	Gmina Łososina Dolna	Szkoły, partnerskie JST, LGD	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój społeczny)
Rozwój systemu nagród i stypendiów dla uczniów wyróżniających się w nauce.	Powiat nowosądecki	Gmina Łososina Dolna, szkoły	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój

			społeczny)
Rozszerzenie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży szkolnej, przy szczególnym uwzględnieniu kształcenia kompetencji kluczowych (językowych, matematycznych, informatycznych, społeczno-obywatelskich, umiejętności uczenia się).	Gmina Łososina Dolna	Szkoły, organizacje pozarządowe, powiat nowosądecki	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój społeczny)
Organizacja szerokiego wachlarza zajęć pozalekcyjnych i konkursów przedmiotowych pogłębiających wiedzę i rozwijających zainteresowania uczniów.	Gmina Łososina Dolna	Szkoły, organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój społeczny)
Poprawa jakości i dostępności usług w zakresie wczesnej edukacji, świadczonych przez placówki wychowania przedszkolnego oraz w formach pozaprzedszkolnych.	Gmina Łososina Dolna	Szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój społeczny)
Wdrożenie	Powiat	Instytucje	2013-2020

STRATEGIA ROZWOJU GMINY ŁOSOSINA DOLNA NA LATA 2013-2020

systemowych rozwiązań i mechanizmów umożliwiających prowadzenie i korzystanie z kształcenia na odległość w procesie uczenia się przez całe życie.	nowosądecki	szkoleniowe, centra kształcenia, Gmina Łososina Dolna, szkoły, organizacje pozarządowe	Środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój społeczny)
Promocja wśród młodzieży zasad wolontariatu i uczestnictwa w działaniach organizacji pozarządowych.	Gmina Łososina Dolna	Szkoły, organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy
Współpraca z instytucjami szczebla powiatowego i prywatnymi przedsiębiorcami w zakresie podnoszenia poziomu szkolnictwa zawodowego.	Gmina Łososina Dolna	Powiat nowosądecki, Powiatowy Urząd Pracy, instytucje szkoleniowe, centra kształcenia praktycznego, szkoły, organizacje pozarządowe	2013-2020 Środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój społeczny)

III.3. POLITYKA SPOŁECZNA I OCHRONA ZDROWIA

Baza instytucjonalna polityki społecznej musi odzwierciedlać obecne problemy społeczne oraz wykorzystywać nowoczesne rozwiązania. Rozwój placówek polityki społecznej (przede wszystkim pomocy społecznej) musi również uwzględniać zmiany demograficzne (starzenie się społeczeństwa kraju) i związane z nimi zmiany

zapotrzebowania na określone usługi. Równie istotną kwestią staje się potrzeba ciągłego podnoszenia standardów funkcjonowania gminnego systemu opieki społecznej. Należy także położyć nacisk na nowe, sprawdzone narzędzia ułatwiające realizację polityki społecznej, wśród których na pierwszy plan wysuwa się mechanizm ekonomii społecznej.

Promocja zdrowia oraz związana z nią często profilaktyka uzależnień to ważny aspekt życia społecznego. Działania służące promocji zdrowia, zdrowego stylu życia oraz kreowaniu mody na sport, rekreację ruchową i aktywność fizyczną, to szansa na zmniejszenie problemów zdrowotnych mieszkańców. Z kolei profilaktyka uzależnień nabiera coraz większego znaczenia w obecnym czasie, naznaczonym konkurencją w szkole, w pracy i życiu.

Kierunki interwencji:

- ⇒ Inicjowanie i wspieranie projektów z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – ekonomia społeczna,
- ⇒ Rozbudowa infrastruktury mieszkań socjalnych i chronionych na terenie gminy,
- ⇒ Prowadzenie cyklicznych działań z zakresu profilaktyki zdrowia, badania i konsultacje medyczne dla mieszkańców gminy, akcje informacyjne,
- ⇒ Prowadzenie intensywnych działań z zakresu profilaktyki uzależnień, w tym wśród dzieci i młodzieży – współpraca szkół, instytucji pomocy społecznej i jednostek opieki zdrowotnej.

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Okres realizacji i źródła finansowania
Inicjowanie i wspieranie projektów z zakresu	Gminny Ośrodek Pomocy	Gmina Łososina Dolna, organizacje pozarządowe,	2013-2020 Budżet gminy,

przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – ekonomia społeczna.	Społecznej	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej	środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój społeczny)
Rozbudowa infrastruktury mieszkań socjalnych i chronionych na terenie gminy.	Gmina Łososina Dolna	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2013-2020 Budżet gminy
Prowadzenie cyklicznych działań z zakresu profilaktyki zdrowia, badania i konsultacje medyczne dla mieszkańców gminy, akcje informacyjne.	Gmina Łososina Dolna	Ośrodki zdrowia, organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. ministerialne na profilaktykę zdrowotną)
Prowadzenie intensywnych działań z zakresu profilaktyki uzależnień, w tym wśród dzieci i młodzieży – współpraca szkół, instytucji pomocy społecznej i jednostek opieki zdrowotnej.	Pełnomocnik Wójta ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gmina Łososina Dolna, organizacje pozarządowe, Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna, służbu odpowiedzialne za porządek i bezpieczeństwo	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. ministerialne na profilaktykę uzależnień)

III.4. ZARZĄDZANIE PUBLICZNE

Mając na uwadze nowoczesne spojrzenie na rozwój społeczno-gospodarczy jednostek administracji terytorialnej oraz postęp jakościowy i techniczny w realizowaniu usług dla klientów (mieszkańców, inwestorów, turystów, itp.), należy pamiętać, że to właśnie od jakości pracy administracji w dużej mierze zależy tempo rozwoju wspólnoty lokalnej. Od stosowanych rozwiązań zarządczych, w tym nowoczesnych, związanych z elektroniczną administracją, kompetencjami pracowników, przejrzystymi kryteriami dystrybucji środków finansowych, budowanym klimatem dla rozwoju społeczno-gospodarczego, zależy wizerunek i możliwości rozwojowe.

Samo podniesienie jakości pracy struktur administracyjnych nie wystarczy dla zapewnienia nowoczesnego, wspierającego rozwój zarządzania sprawami publicznymi. Konieczne jest także prowadzenie mądrej polityki rozwoju na poziomie strategicznym – podejmowanie przez władze samorządowe trafnych decyzji rozstrzygających, które tworzą ramy dla działania administracji. Podstawą takiej mądrej polityki jest zaplecze wiedzy i aktualnej, na bieżąco pozyskiwanej oraz analizowanej informacji, a także możliwość wsparcia własnych procesów decyzyjnych oraz lobbingu na rzecz gminy poprzez kompetentne, niezależne opinie. Innym niezwykle istotnym uwarunkowaniem w ramach niniejszego celu operacyjnego jest rozwój współpracy lokalnej, międzysektorowej (z partnerami pozarządowymi, prywatnymi) i międzynarodowej, która powinna być ukierunkowana na osiągnięcie określonych rezultatów w różnych dziedzinach funkcjonowania samorządu.

Kierunki interwencji:

- ⇒ Wdrażanie nowoczesnych systemów zarządzania w administracji publicznej,
- ⇒ Stały rozwój umiejętności pracowników samorządowych,

- ⇒ Zlecanie lokalnym organizacjom pozarządowym zadań z zakresu polityki społecznej, kulturalnej, edukacyjnej, promocyjnej, sportowej, rekreacyjnej itp.,
- ⇒ Aktywne działania gminy w związkach i zrzeszeniach międzygminnych,
- ⇒ Rozwój usług elektronicznych e-administracja (w tym, opracowanie i wdrożenie kolejnych procedur on-line, wdrożenie zintegrowanego systemu informatycznego oraz elektronicznego obiegu dokumentów).

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Okres realizacji i źródła finansowania
Wdrażanie nowoczesnych systemów zarządzania w administracji publicznej.	Gmina Łososina Dolna	Instytuty szkoleniowo-doradcze	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój społeczny)
Stały rozwój umiejętności pracowników samorządowych.	Gmina Łososina Dolna	Instytucje szkoleniowe, instytuty szkoleniowo-doradcze	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój społeczny)
Zlecanie lokalnym organizacjom pozarządowym zadań z zakresu polityki społecznej, kulturalnej, edukacyjnej, promocyjnej, sportowej, rekreacyjnej itp.	Gmina Łososina Dolna	Organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy
Aktywne działania gminy w związkach i	Gmina	Inne JST	2013-2020

zrzeszeniach międzygminnych.	Łososina Dolna		Budżet gminy
Rozwój usług elektronicznych e-administracja (w tym, opracowanie i wdrożenie kolejnych procedur on-line, wdrożenie zintegrowanego systemu informatycznego oraz elektronicznego obiegu dokumentów).	Gmina Łososina Dolna	Instytuty szkoleniowo-doradcze	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój społeczny)

OBSZAR STRATEGICZNY NR IV
BEZPIECZEŃSTWO I EKOLOGIA

Cel strategiczny:

**Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego i dbałość
o środowisko naturalne**

CELE OPERACYJNE:

IV.1. ROZWIJANIE SYSTEMÓW ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Na obszarze gminy Łososina Dolna występuje zagrożenie powodziowe, związane przede wszystkim z ciekami wodnymi zlewni Dunajca i położeniem nad Jeziorem Rożnowskim.

W związku z tym zapewnienie bezpieczeństwa dla mieszkańców i ich mienia stanowi jedno z podstawowych zadań stojących przed władzami samorządowymi. Poza groźbą wystąpienia powodzi nie można wykluczyć także wystąpienia innych klęsk żywiołowych – gwałtownych zjawisk pogodowych, osuwisk, czy też okresów suszy (braki w ujęciach wody, straty w rolnictwie). Zapobieganiu sytuacjom kryzysowym i minimalizacji wywołanych przez nie strat służyć będzie realizacja zapisów niniejszego celu.

Kierunki interwencji:

- ⇒ Lobbowanie na rzecz dokonywania przeglądów i remontów infrastruktury wodnej we współpracy z instytucjami odpowiedzialnymi,
- ⇒ Rozwijanie i doskonalenie systemu wczesnego ostrzegania przed gwałtownymi zjawiskami pogodowymi, planów ewakuacyjnych i ratowniczych,
- ⇒ Regulacja rzek i potoków – przeciwdziałanie zagrożeniom związanym z powodziami i osuwiskami,
- ⇒ System ostrzegania i zabezpieczenia przeciwpowodziowego na rzece Dunajec,
- ⇒ Rozbudowa i odpowiednie wyposażenie magazynu sprzętu przeciwpowodziowego,
- ⇒ Opracowanie planów przeciwdziałania długotrwałym suszom,

- ⇒ Budowa infrastruktury technicznej poprawiającej bezpieczeństwo pieszych wzdłuż najbardziej niebezpiecznych odcinków dróg,
- ⇒ Budowa systemu monitoringu powodziowego na terenie gminy obejmującego rzekę Łososiń,
- ⇒ Prowadzenie wśród mieszkańców działań edukacyjno-informacyjnych w zakresie zachowania w sytuacjach zagrożeń i udzielania pierwszej pomocy,
- ⇒ Zacieśnianie współpracy z RZGW w zakresie porządkowania gospodarki wodnej na terenie gminy.

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Okres realizacji i źródła finansowania
Lobbowanie na rzecz dokonywania przeglądów i remontów infrastruktury wodnej we współpracy z instytucjami odpowiedzialnymi.	Gmina Łososina Dolna	Zakład Melioracji i Urzędzeń Wodnych, RZGW	2013-2020 Budżet gminy, budżet państwa
Rozwijanie i doskonalenie systemu wczesnego ostrzegania przed gwałtownymi zjawiskami pogodowymi, planów ewakuacyjnych i ratowniczych.	Gmina Łososina Dolna	RZGW, Państwowa Straż Pożarna, OSP, Policja, służby medyczne	2013-2020 Budżet gminy, budżet państwa
Regulacja rzek i potoków – przeciwdziałanie zagrożeniom związanym z powodziami i osuwiskami.	Gmina Łososina Dolna	Zakład Melioracji i Urzędzeń Wodnych, RZGW	2013-2020 Budżet gminy, budżet państwa
System ostrzegania	Gmina	RZGW	2013-2020

i zabezpieczenia przeciwpowodziowego na rzece Dunajec.	Łososina Dolna		Budżet gminy, budżet państwa
Rozbudowa i odpowiednie wyposażenie magazynu sprzętu przeciwpowodziowego.	Gmina Łososina Dolna	OSP	2013-2020 Budżet gminy
Opracowanie planów przeciwdziałania długotrwałym suszom.	Gmina Łososina Dolna	OSP	2013-2020 Budżet gminy
Budowa infrastruktury technicznej poprawiającej bezpieczeństwo pieszych wzdłuż najbardziej niebezpiecznych odcinków dróg.	Gmina Łososina Dolna	Zarządcy dróg innych niż gminne, OSP, Policja, służby medyczne	2013-2020 Budżet gminy, budżet zarządców dróg
Budowa systemu monitoringu powodziowego na terenie gminy obejmującego rzekę Łososiń.	Gmina Łososina Dolna	RZGW	2013-2020 Budżet gminy, budżet państwa
Prowadzenie wśród mieszkańców działań edukacyjno-informacyjnych w zakresie zachowania w sytuacjach zagrożeń i udzielania pierwszej pomocy.	Gmina Łososina Dolna	OSP, Policja, służby medyczne, organizacje pozarządowe, szkoły	2013-2020 Budżet gminy
Zacieśnianie współpracy z RZGW	Gmina	RZGW	2013-2020

w zakresie porządkowania gospodarki wodnej na terenie gminy.	Łososina Dolna		Budżet gminy, budżet państwa
--	----------------	--	------------------------------

IV.2. PRZECIWDZIAŁANIE DEGRADACJI JEZIORA ROŻNOWSKIEGO

Eksplorację zbiorników Rożnów-Czchów rozpoczęto w latach czterdziestych XX wieku. Zadaniem zbiorników jest ochrona przeciwpowodziowa, turystyka i rekreacja wodna oraz wytwarzanie energii elektrycznej. W czasie eksploatacji zbiorników następowało stopniowe ograniczenie tych funkcji spowodowane postępującymi procesami ich zamulenia.

Głównymi czynnikami ograniczającymi parametry użytkowe zbiorników są:

- eutrofizacja obydwu jezior spowodowana wprowadzaniem przez wody rzek i potoków, różnego rodzaju zanieczyszczeń, w tym zanieczyszczeń obszarowych,
- skażenie bakteriologiczne przekraczające dopuszczalne stężenia w wodach przybrzeżnych zbiorników, spowodowane zamuleniem stref przybrzeżnych,
- obniżenie zdolności retencyjnych na wypadek powodzi oraz walorów krajobrazowych i rekreacyjnych jezior spowodowane wprowadzeniem przez wody rzek i potoków wpływających do zbiorników różnego rodzaju zanieczyszczeń.

W ostatnim latach daje się zauważyć spadek turystów odwiedzających rejon jezior. Prace rekultywacyjne na jeziorach trwają od kilku lat. Rekultywacja odcinków brzegu Jeziora Rożnowskiego w miejscowości Bartkowa i Tęgoborze oraz zbiornika

Czchowskiego w miejscowości Wytrzyszczka polegają na wydobywaniu metodą namywu gruntu ze zbiornika, przy użyciu pogłębiarek ssąco-refulujących oraz koparek na pontonie. Natomiast stabilizowanie nowej linii brzegowej wykonano poprzez nabrzeża pionowe z gabionów przepuszczających odsączaną wodę.

Jezioro Rożnowskie stanowi dla gminy Łososina Dolna bardzo ważny potencjał rozwojowy. Jednak bez dalszych prac rekultywacyjnych i odpowiedniego zagospodarowania terenu potencjał ten nie będzie w pełni wykorzystany. Dla realizacji zadań z tego zakresu gmina Łososina Dolna współpracuje z gminami Gródek nad Dunajcem, Chełmiec i Czchów w ramach Związku Gmin Jeziora Rożnowskiego.

Kierunki interwencji:

- ⇒ Kontynuacja odmulania Jeziora Rożnowskiego,
- ⇒ Realizacja działań rekultywacyjnych na terenie zbiorników wodnych Rożnow-Czchów w ramach Programu Ochrony przed Powodzią w Dorzeczu Górnej Wisły,
- ⇒ Umacnianie brzegów zbiornika,
- ⇒ Zagospodarowanie nadbrzeży zbiornika małą architekturą i infrastrukturą turystyczną oraz zielenią.

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Okres realizacji i źródła finansowania
Kontynuacja odmulania Jeziora Rożnowskiego.	Związek Gmin Jeziora Rożnowskiego	Gmina Łososina Dolna, gminy należące do Związku, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego,	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny),

		Zakład Melioracji i Urzędzeń Wodnych, RZGW	budżet państwa
Realizacja działań rekultywacyjnych na terenie zbiorników wodnych Rożnow-Czchów w ramach Programu Ochrony przed Powodzią w Dorzeczu Górnej Wisły.	Związek Gmin Jeziora Rożnowskiego	Gmina Łososina Dolna, gminy należące do Związku, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Zakład Melioracji i Urzędzeń Wodnych, RZGW	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny), budżet państwa
Umacnianie brzegów zbiornika.	Związek Gmin Jeziora Rożnowskiego	Gmina Łososina Dolna, gminy należące do Związku, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny), budżet państwa
Zagospodarowanie nadbrzeży zbiornika małą architekturą i infrastrukturą turystyczną oraz zielenią.	Związek Gmin Jeziora Rożnowskiego	Gmina Łososina Dolna, gminy należące do Związku, LGD	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, rozwój turystyki, rozwój obszarów wiejskich)

IV.3. OCHRONA ŚRODOWISKA I WZROST ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW

Dbłość o stan środowiska naturalnego, przy uwzględnieniu potrzeb bieżących i przyszłych pokoleń, stanowić powinna elementarne zobowiązanie każdego mieszkańca gminy. Zachowanie równowagi w tym podejściu wymaga spójnego i kompleksowego zarządzania dostępem do zasobów środowiska, jak również działań prowadzących do zapobiegania i likwidacji negatywnych dla środowiska skutków działalności człowieka. W celu dalszej ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego niezbędne będą działania dotyczące:

- racjonalnego użytkowania zasobów przyrodniczych, gwarantującego ochronę naturalnych i półnaturalnych ekosystemów leśnych, nieleśnych i wodnych,
- zachowania w niezmienionym stanie przyrody ożywionej i nieożywionej,
- utrzymania stabilności ekosystemów i procesów ekologicznych oraz zachowania różnorodności biologicznej,
- zapobiegania powstawaniu zanieczyszczeń i innych uciążliwości,

Bardzo istotnym z punktu widzenia ochrony środowiska aspektem jest uzupełnienie prowadzonych działań o zadania z zakresu edukacji ekologicznej. W wypadku środowiska przyrodniczego, podobnie zresztą jak i w większości innych, zapobieganie (profilaktyka) jest znacznie tańsze i nierzadko efektywniejsze niż samo likwidowanie wyrządzonych szkód i naprawianie poniesionych strat. Realizacja zadań z zakresu podniesienia świadomości ekologicznej zakłada dotarcie do każdego rodzaju odbiorców – dzieci i młodzieży zamieszkującej obszar gminy, dorosłych, jak i odwiedzających Łososinę Dolną turystów.

Kierunki interwencji:

- ⇒ Edukacja społeczeństwa gminy w zakresie gospodarki odpadami poprzez akcje informacyjne w mediach, ulotki, materiały informacyjne, happeningi szkolne, itd.,
- ⇒ Wspieranie tworzenia „Młodzieżowych Klubów Ekologicznych” oraz organizowanie dla nich konkursów,
- ⇒ Tworzenie warunków dla wzrostu udziału energii wytwarzanej z użyciem odnawialnych źródeł (małe elektrownie wodne, solary, biomasa),
- ⇒ Poprawa zdolności samooczyszczania wód poprzez właściwe zagospodarowanie terenów wzdłuż brzegów cieków wodnych, ochronę istniejących, naturalnych typów siedlisk oraz odtworzenie i właściwe kształtowanie pasów roślinności,
- ⇒ Stosowanie rozwiązań technicznych i organizacyjnych zapobiegających powstawaniu lub przenikaniu hałasu do środowiska, a także środków zmniejszających poziom hałasu komunikacyjnego, komunalnego i przemysłowego – ekrany akustyczne, nasadzenia wysokiej zieleni, itd.,
- ⇒ Zalesienie nieużytków rolnych.

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Okres realizacji i źródła finansowania
Edukacja społeczeństwa gminy w zakresie gospodarki odpadami poprzez akcje informacyjne w mediach, ulotki, materiały informacyjne, happeningi szkolne, itd.	Gmina Łososina Dolna	Organizacje pozarządowe, szkoły, LGD	2013-2020 Budżet gminy
Wspieranie tworzenia „Młodzieżowych Klubów Ekologicznych” oraz organizowanie dla	Gmina Łososina Dolna	Organizacje pozarządowe, szkoły	2013-2020 Budżet gminy

nich konkursów.			
Tworzenie warunków dla wzrostu udziału energii wytwarzanej z użyciem odnawialnych źródeł (małe elektrownie wodne, solary, biomasa).	Przedsiębiorcy, mieszkańcy	Gmina Łososina Dolna, gminy sąsiednie, organizacje pozarządowe	2013-2020 Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, rozwój obszarów wiejskich)
Poprawa zdolności samooczyszczania wód poprzez właściwe zagospodarowanie terenów wzdłuż brzegów cieków wodnych, ochronę istniejących, naturalnych typów siedlisk oraz odtworzenie i właściwe kształtowanie pasów roślinności.	Związek Gmin Jeziora Rożnowskiego	Gmina Łososina Dolna, gminy należące do Związku	2013-2020 Budżet gminy
Stosowanie rozwiązań technicznych i organizacyjnych zapobiegających powstawaniu lub przenikaniu hałasu do środowiska, a także środków zmniejszających poziom hałasu komunikacyjnego, komunalnego i przemysłowego –	Gmina Łososina Dolna	Zarządcy dróg innych niż gminne, przedsiębiorcy	2013-2020 Budżet gminy, budżet zarządców dróg, kapitał prywatny

ekrany akustyczne, nasadzenia wysokiej zieleni, itd.			
Zalesienie nieużytków rolnych.	Rolnicy	Gmina Łososina Dolna, ARMiR, powiat nowosądecki	2013-2020 Środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, rozwój obszarów wiejskich)

Mierniki realizacji Strategii

Tabela 1 Proponowane mierniki realizacji Strategii -

OBSZAR STRATEGICZNY NR I

TURYSTYKA, REKREACJA I SPORT

Cel strategiczny	Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy Łososina Dolna dzięki wykorzystaniu potencjału przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego	Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej	⇒ Pracujący (faktyczne miejsca pracy) wg sekcji, PKD 2007 - Sekcja I (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi),	⇒ GUS
		⇒ Liczba miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zakwaterowania zbiorowego	⇒ GUS
	Efektywny system promocji turystycznej	⇒ Korzystający z noclegów w turystycznych obiektach zakwaterowania zbiorowego (w tys. osób, w tym turyści zagraniczni),	⇒ GUS
		⇒ Wykorzystanie miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zakwaterowania zbiorowego (w skali roku w %)	⇒ badania własne
	Rozwój turystyki w oparciu o lokalne produkty i tradycje	⇒ Liczba wydarzeń kulturalnych i imprez poświęconych produktom lokalnym (w skali roku),	⇒ badania własne
		⇒ Liczba turystów uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych i imprezach poświęconych produktom lokalnym (w skali roku)	⇒ badania własne

STRATEGIA ROZWOJU GMINY ŁOSOSINA DOLNA NA LATA 2013-2020

Tabela 2 Proponowane mierniki realizacji Strategii -

OBSZAR STRATEGICZNY NR II**PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ LOKALNA**

Cel strategiczny	Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
Dobrze rozwinięta sfera usług i drobnej produkcji	Tworzenie lokalnych stref aktywności gospodarczej	⇒ Powierzchnia gruntów użytkowanych w strefach aktywności gospodarczej na terenie gminy ⇒ Liczba pracujących w przedsiębiorstwach ulokowanych w strefach aktywności gospodarczej	⇒ badania własne ⇒ badania własne
	Poprawa dostępności komunikacyjnej	⇒ Średni czas dojazdu komunikacją publiczną z siedziby gminy do Nowego Sącza, ⇒ Średni czas dojazdu komunikacją publiczną z siedziby gminy do Krakowa,	⇒ badania własne ⇒ badania własne
	Rozwój działalności rolniczej w oparciu o zasoby naturalne gminy	⇒ Liczba gospodarstw ekologicznych – pozycja w rankingu gmin Małopolski ⇒ Stopa bezrobocia wg BAEL	⇒ MRiRW ⇒ GUS
	Kreowanie cech przedsiębiorczych wśród społeczności lokalnej	⇒ Liczba przedsiębiorstw (prowadzących działalność) o liczbie pracujących do 9 osób na 1000 mieszkańców, ⇒ Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym	⇒ GUS ⇒ GUS

Tabela 3 Proponowane mierniki realizacji Strategii -

OBSZAR STRATEGICZNY NR III**USŁUGI PUBLICZNE**

Cel strategiczny	Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
Wysoka jakość i dostępność usług publicznych	Utrzymywanie wysokiego standardu infrastruktury technicznej	⇒ Odsetek ludności korzystającej z: - kanalizacji sieciowej, - wodociągów sieciowych (% ogółu mieszkańców)	⇒ GUS
		⇒ Odpady komunalne zebrane selektywnie z odpadów komunalnych ogółem (%)	⇒ GUS
	Zapewnienie optymalnej bazy lokalowej oraz wysokiej jakości usług edukacyjnych	⇒ Wyniki egzaminów na zakończenie szkoły podstawowej, testów gimnazjalnych	⇒ OKE
		⇒ Średni koszt utrzymania 1 ucznia w szkołach gminnych w porównaniu do średniej krajowej	⇒ badania własne
	Polityka społeczna i ochrona zdrowia	⇒ Liczba osób korzystających ze świadczeń Ośrodka Pomocy Społecznej,	⇒ GOPS
		⇒ Liczba osób przypadających na 1 aptekę	⇒ GUS
	Zarządzanie publiczne	⇒ Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem,	⇒ GUS
		⇒ Liczba usług załatwianych on-line	⇒ badania własne

Tabela 4 Proponowane mierniki realizacji Strategii -

OBSZAR STRATEGICZNY NR IV**BEZPIECZEŃSTWO I EKOLOGIA**

Cel strategiczny	Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego i dbałość o środowisko naturalne	Rozwijanie systemów zarządzania kryzysowego	⇒ Średni czas dojazdu służb ratowniczych na miejsce zdarzenia, ⇒ Liczba wypadków z ofiarami śmiertelnymi na terenie gminy	⇒ PSP ⇒ KPP
	Przeciwdziałanie degradacji Jeziora Rożnowskiego	⇒ Ilość oczyszczonych ścieków odprowadzanych do wód powierzchniowych,	⇒ GUS
	Ochrona środowiska i wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców	⇒ Ilość tradycyjnych źródeł energii cieplnej w budynkach użyteczności publicznej ⇒ Liczba wydarzeń poświęconych edukacji ekologicznej	⇒ badania własne ⇒ badania własne

System monitoringu i ewaluacji Strategii

Procedury wdrażania, monitorowania i aktualizacji zawierają listę działań, których podjęcie ma na celu ułatwienie realizacji „Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna” oraz umożliwienie stałego monitorowania i dostosowywania zapisów Strategii do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego. Proces wdrażania Strategii jest rozpatrywany na trzech głównych poziomach:

- organizacyjnym
- merytorycznym
- społecznym.

POZIOM ORGANIZACYJNY:

Strategia proponuje przede wszystkim zadania, które stanowią wyzwania dla **całej społeczności lokalnej** i wszystkich instytucji działających na polu aktywizacji mieszkańców gminy, które mogą być partnerami administracji samorządowej w procesie wdrażania. Tak realizowana zasada partnerstwa jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

Jednak wdrażanie Strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu podmiotów, wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji celów wyodrębnionych w Strategii, w dużej mierze będzie zależała od komórki zarządzającej jej wdrażaniem – **Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii** – powołanej Zarządzeniem Wójta. W dalszej części niniejszego opracowania określone zostaną zasady (ramy) współpracy międzysektorowej, niezbędnej w tego typu działaniach.

Koordynacja procesu wdrażania i aktualizacji Strategii będzie odbywać się poprzez wykorzystanie samorządowego modelu zarządzania strategią.

Model samorządowy przekazuje proces zarządzania Strategią w ręce przedstawicieli władz jednostek samorządowych, a więc w tym wypadku ręce Wójta Gminy Łososina Dolna oraz Rady Gminy. Decyzje, podejmowane w porozumieniu tych organów, oparte na kompleksowym podejściu do uwarunkowań społeczno-gospodarczych, będą w bardzo istotny sposób wpływały na rozwój lokalny gminy. Celem wystąpienia efektu synergii w odniesieniu do działań władz samorządowych w zakresie stymulowania rozwoju gminy zostanie utworzony ośrodek koordynacji podejmowanych decyzji (**Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii**). W tym modelu niezmiernie ważna jest współpraca Zespołu z odpowiednimi komórkami organizacyjnymi w Urzędzie Gminy. Podstawowymi zadaniami Zespołu w zakresie wdrażania strategii i rozwoju lokalnego powinny być:

- koordynacja współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorstwami,
- harmonizacja realizacji działań zapisanych w Strategii i innych dokumentach branżowych (plany zagospodarowania przestrzennego, strategie branżowe, Wieloletni Plan Inwestycyjny, Program Ochrony Środowiska, Plan Gospodarki Odpadami, itd.),
- przygotowanie okresowych raportów o stanie społeczno-gospodarczym gminy,
- pozyskiwanie partnerów do realizacji zadań zapisanych w Strategii.

Wszyscy partnerzy realizujący zadania w Strategii Rozwoju będą poproszeni o aktywną współpracę z Zespołem. W tym celu **u każdej jednostki koordynującej zadania w strategii powinna zostać wyznaczona osoba do kontaktu z Zespołem**, szczególnie w kontekście aktualizacji i monitorowania strategii. Utworzenie takiej struktury poziomej na terenie gminy z pewnością przyczyni się do koordynacji zadań w zakresie wspierania rozwoju lokalnego, efektywniejszego generowania pomysłów na wspólne projekty oraz realnego zarządzania „Strategią Rozwoju Gminy Łososina Dolna”.

POZIOM MERYTORYCZNY:

Poziom merytoryczny obejmuje wdrażanie i monitorowanie realizacji celów zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna, przegląd zapisów Strategii i ich aktualizację. W konsekwencji systematycznych działań wdrożeniowych i monitorujących osiągnięte zostaną cele operacyjne (średniookresowe) i strategiczne (długookresowe). Strategia Rozwoju Gminy Łososina Dolna określona została na **lata 2013-2020**. Okres ten odzwierciedla kolejny okres budżetowy Unii Europejskiej oraz działania aktualizacyjne dokumentów regionalnych i krajowych (patrz rozdział „Przesłanki aktualizacji Strategii Rozwoju”).

Strategia jest nadrzędnym dokumentem prowadzącym do osiągnięcia celów średnio- i długookresowych w rozwoju społeczno-gospodarczym gminy.

Na poziomie merytorycznym ważną rolę przypisuje się **Radzie Gminy**, reprezentującej różnorodne środowiska lokalne. Tym samym Rada będzie wsparciem merytorycznym dla **Zespołu Koordynacyjnego ds. Wdrażania Strategii**. Monitoring i aktualizacja będzie dokonywana w przedstawiony poniżej sposób:

1. Zadania związane z monitoringiem i aktualizacją Strategii powierza się Wójtowi Gminy.
2. Odpowiedzialność za zwoływanie posiedzeń Rady Gminy w zakresie aktualizacji i monitoringu Strategii powierza się Przewodniczącemu Rady Gminy, na wniosek Wójta.
3. Odpowiedzialność za obsługę techniczną i organizacyjną prac aktualizacyjnych i monitorujących Rady Gminy powierza się Zespołowi Koordynacyjnemu ds. Wdrażania Strategii.
4. Wójt może zaprosić do prac Rady Gminy w zakresie aktualizacji i monitorowania Strategii przedstawicieli innych instytucji.
5. Na specjalnym posiedzeniu Rada Gminy dokonuje monitoringu i aktualizacji Strategii.

6. Przewodniczący Rady Gminy, na wniosek Wójta, zwołuje posiedzenie aktualizujące i monitorujące w październiku lub listopadzie każdego roku realizacji Strategii.
7. Przewodniczący Rady Gminy, na wniosek Wójta może zwołać dodatkowe posiedzenia monitorujące.
8. Rada Gminy na posiedzeniu aktualizującym i monitorującym dokonuje:
 - oceny realizacji celów Strategii na podstawie materiałów przygotowanych przez Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii (stan osiągnięcia wskaźników przyjętych dla poszczególnych celów operacyjnych Strategii),
 - identyfikacji problemów, które ograniczyły bądź uniemożliwiły realizację wyznaczonych celów,
 - opracowania propozycji niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów,
9. Propozycje niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów Rada Gminy przedstawia Wójtowi, który podejmuje decyzję o ich ewentualnym uwzględnieniu w Strategii.
10. Prace Rady Gminy na specjalnym posiedzeniu aktualizacyjnym i monitorującym są protokołowane. Efektem posiedzeń jest sprawozdanie z posiedzeń Rady Gminy przygotowywane przez Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii.

POZIOM SPOŁECZNY:

Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zadań Strategii. Głównym adresatem zapisów Strategii są mieszkańcy gminy, a w szczególności:

1. Radni Gminy, pracownicy Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych,
2. Posłowie i senatorowie reprezentujący w Parlamencie subregion sądecki oraz radni Sejmiku Wojewódzkiego, związani z subregionem,
3. Przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu, instytucje szkoleniowe z regionu,

4. Sektor finansowy – banki, instytucje pożyczkowe i kredytowe,
5. Wyższe uczelnie z terenu subregionu,
6. Organizacje pozarządowe z terenu gminy, Powiatowy Urząd Pracy, placówki edukacyjne.

Upowszechnienie zapisów Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna wśród społeczności lokalnej ma na celu:

1. Poinformowanie o zakończeniu prac nad Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna,
2. Objasnienie dalszych etapów procesu planowania rozwoju społeczno-gospodarczego w gminie – realizacja zapisów strategii, zaproszenie partnerów do współpracy,
3. Prezentację lokalnego potencjału społeczno-gospodarczego gminy, priorytetów i kierunków jego rozwoju w najbliższych latach (obszary priorytetowe i cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki interwencji),
4. Objasnienie roli funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w finansowaniu rozwoju lokalnego i sposobu ich pozyskiwania poprzez przygotowanie projektów wynikających ze strategii – z kierunków interwencji,
5. Zachęcenie do wzięcia udziału w realizacji zapisów Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna.

W celu upowszechnienia treści Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna należy przeprowadzić proponowane działania:

1. Opracowanie krótkiego materiału przybliżającego mieszkańcom Strategię Rozwoju Gminy Łososina Dolna;
2. Umieszczenie do pobrania w wersji elektronicznej na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) materiału przybliżającego zainteresowanym Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna;

3. Udzielanie przez władze samorządowe gminy wywiadów dla prasy lokalnej i regionalnej oraz lokalnych rozgłośni radiowych na temat zakończenia prac nad Strategią Rozwoju Gminy Łososina Dolna oraz sposobów realizacji jej zapisów;
4. Przekazanie bibliotekom publicznym oraz szkołom z terenu gminy wydrukowanego egzemplarza tekstu Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna wraz z nagraniem płytą CD, zawierającą materiał informacyjny przybliżający Strategię Rozwoju oraz pełny tekst Strategii.

Ważnym adresatem Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna jest również otoczenie gminy, szczególnie:

1. Sąsiednie gminy,
2. Powiat nowosądecki
3. Zarząd Województwa Małopolskiego,
4. Wojewoda Małopolski,
5. Organizacje samorządu gospodarczego o ponadlokalnym zasięgu,
6. Organizacje rządowe, samorządowe i pozarządowe o ponadlokalnym zasięgu (regionalnym i krajowym);
7. Potencjalni inwestorzy zainteresowani inwestycjami w gminie,
8. Zagraniczni partnerzy samorządowi gminy.

Ramy współpracy międzysektorowej i międzygminnej w zakresie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna:

Partnerów biorących udział w realizacji Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna można podzielić na trzy główne grupy (zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”):

- instytucje publiczne (władze samorządowe, instytucje użyteczności publicznej, agendy rządowe, przedsiębiorstwa komunalne),

- prywatni przedsiębiorcy i organizacje otoczenia biznesu (firmy, spółdzielnie, instytucje finansowe, izby gospodarcze, cechy rzemiosł, fundacje, stowarzyszenia gospodarcze),
- organizacje pozarządowe (towarzystwa i stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe, grupy nieformalne).

Praca zespołowa, partnerska na rzecz gminy wymaga od osób i organizacji pełnego zaangażowania i wiąże się z podejmowaniem ryzyka. Być „partnerem” oznacza w pełni odpowiadać za działania własne i tych, z którymi wspólnie podejmujemy decyzje.

Niezależnie od tego, czym zajmuje się partnerstwo lokalne, można określić zestaw zasad czy ram postępowania, którymi powinno się ono kierować, jeśli jego działania mają być skuteczne:

- **realizm** - cele i terminy ich realizacji ustalane przez partnerów muszą być możliwe do osiągnięcia;
- **pragmatyzm** - zdając sobie sprawę z wagi dalekosiężnych planów, partnerstwo powinno poszukiwać wymiernych i szybko osiągalnych rozwiązań, jasno zdefiniowanych problemów;
- **stosowność** - metody pracy i zasoby muszą być dostosowane do wymogów konkretnych działań, partnerstwo musi umożliwiać osiąganie postępu w rozwoju lokalnym, przewyższanie kryzysów i osiąganie akceptowalnych rozwiązań;
- **podzielanie wspólnej wizji** przyszłości gminy, która rozwija się i wzbogaca wraz z realizacją projektów na rzecz rozwoju;
- **otwartość i elastyczność** pozwalające uczestniczyć jak największej liczbie osób w partnerstwie i gwarantujące jego zróżnicowany skład, to warunek jego pomysłowości i innowacyjności;

- **wysłuchiwanie, szacunek i zaufanie**, dzięki którym można przełamać potencjalne konflikty, uwzględnić różne punkty widzenia i osiągnąć prawdziwe porozumienie w miejsce pozornego konsensusu;
- **wzajemne zrozumienie** umożliwiające poznanie umiejętności i możliwości różnych partnerów i szybkie osiągnięcie najlepszej formy współdziałania i podziału obowiązków w konkretnych sytuacjach;
- **zrozumienie i dostosowanie się** do potrzeb różnych grup społecznych w celu zmobilizowania i uczynienia odpowiedzialnymi wszystkich mieszkańców gminy;
- **przejrzystość działań i troska o informowanie**, tak by wszyscy mogli uczestniczyć w działaniu i przez to zmieniać swoją mentalność;
- **dyskusja** nad rolą, funkcją i działaniami każdego z partnerów w celu wzmocnienia jego poparcia i zaangażowania;
- **determinacja**, na ogół ze strony kilku kluczowych osób, gwarantująca spójność strategii jako całości i uniemożliwiająca rozpraszanie działań.

Potencjalne źródła finansowania nowa perspektywa

Perspektywy finansowa 2014-2020 to okres nowych wyzwań dla jednostek samorządu terytorialnego a posiadanie nakładów finansowych, to jeden z ważniejszych warunków osiągnięcia założonych celów Strategii Rozwoju.

Opracowanie Strategii Rozwoju Gminy Łososina Dolna pokrywa się z fazą wstępną przygotowań do nowego okresu programowania Unii Europejskiej (lata 2014-2020), przez co precyzyjne określenie katalogu wskazującego na źródła finansowania działań zawartych w dokumencie Strategii nie jest możliwe. Mimo że, trwające w Radzie UE negocjacje pakietu legislacyjnego dla polityki spójności są już bardzo zaawansowane, to jednak dokument Umowy Partnerstwa jest jeszcze na etapie konstruowania założeń. Umowa ta jest kluczowa do dalszych prac, ze względu na:

- wskazanie sposobu osiągnięcia przez Polskę celów rozwojowych przy pomocy funduszy Unii Europejskiej,
- określenie systemu ich wdrażania,
- ustalenie podziału na działania krajowe i regionalne,
- wydzielenie programów operacyjnych oraz wskaźników i oczekiwanych rezultatów.

Głównym źródłem finansowania ujętych w Strategii zadań będą własne środki finansowe pochodzące z budżetu Gminy Łososina Dolna, w tym dostępne również w ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej w przypadku przedsięwzięć dłuższych niż 1 rok oraz środki pozabudżetowe.

Środki pozabudżetowe będą pochodziły z następujących źródeł:

I. Pozagminne środki publiczne:

A. subwencje oraz dotacje celowe na dofinansowanie zadań własnych,

B. środki pozabudżetowe:

→ Specjalne, będące wyodrębnionymi rachunkami bankowymi, na które państwowe jednostki budżetowe mogą odprowadzać niektóre z pobranych przez siebie dochodów, by następnie finansować zgromadzonymi tam środkami pieniężnymi np.:

- Totalizator Sportowy, gdzie środki przeznaczone są na dopłaty do inwestycji w zakresie turystyki, rekreacji i sportu, środki na dofinansowanie napraw obiektów sportowych,
- środki specjalne będące w dyspozycji Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, przeznaczone na utrzymanie katastru wodnego (systemu informacyjnego o gospodarowaniu wodami), opracowanie planów gospodarowania wodami oraz odbudowę ekosystemów zdegradowanych przez niewłaściwą eksploatację zasobów wodnych;
- inne środki ministerialne.

→ Państwowe Fundusze Celowe udzielane w postaci dotacji, pożyczek i refundacji:

- Fundusz Zajęć Sportowych dla Uczniów
- Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej
 - Program inwestycji o szczególnym znaczeniu dla sportu (tzw. inwestycje strategiczne).
 - Wojewódzki wieloletni program rozwoju bazy sportowej (tzw. inwestycje terenowe).
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

- Program Aktywny Samorząd
 - Dofinansowanie kosztów szkolenia, o którym mowa w art. 18 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się
 - Program wyrównywania różnic między regionami II
 - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
 - System Zielonych Inwestycji - GIS
 - LIFE+
 - Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska z likwidacją ich skutków
 - inne
 - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
 - Program Ochrona Wód i Gospodarki Wodnej
 - Program Ochrona Ziemi i Powietrza
- Agencje Rządowe
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dotacje na infrastrukturę, pożyczki na tworzenie miejsc pracy dla bezrobotnych)
 - Krajowy Fundusz Mieszkaniowy (dotacje, preferencyjne kredyty na infrastrukturę techniczną towarzyszącą budownictwu mieszkaniowemu, odnowienie budynków mieszkalnych i infrastruktury po powodzi).
 - inne.
- Program wsparcia budownictwa socjalnego ze środków Funduszu Dopłat
- Program dopłat do oprocentowania kredytów na usuwanie skutków powodzi
- Program „Radosna szkoła” realizowany jest w latach 2009-2014
- Program „Cyfrowa szkoła”
- Inne.

II. Strategie i programy rządowe

Zgodnie z dokumentem o nazwie „Plan uporządkowania strategii rozwoju”, który stanowi pierwszy etap prac związanych z przedsięwzięciem podjętym przez Rząd, polegającym na uporządkowaniu obowiązujących dokumentów strategicznych, tj. strategii i programów rozwoju, podjęto działania mające na celu doprowadzenie do ograniczenia liczby obowiązujących i opracowywanych dokumentów o charakterze strategicznym. Liczba 42 dokumentów tego typu zostanie zmniejszona do 9 nowych, zintegrowanych strategii rozwoju, realizujących średnio- i długookresową strategię rozwoju kraju. Strategie sektorowe finansowane będą ze środków krajowych jak również ze środków Unii Europejskiej w ramach nowego okresu programowania 2014-2020.

- **Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki** - w opracowywanym przez ekspertów Ministerstwa Gospodarki dokumencie, szczególną uwagę poświęcono wzmocnieniu współpracy oraz tworzeniu warunków sprzyjających przedsiębiorczości, powstawaniu i wdrażaniu innowacji, a także efektywnemu korzystaniu z dostępnych zasobów ludzkich, finansowych, rzeczowych i naturalnych. Jej zakres tematyczny obejmuje zagadnienia jak: stabilne podstawy makroekonomiczne rozwoju, rynek finansowy, przyjazne środowisko dla przedsiębiorczości, rozwój usług, rozwój sektorów przemysłu i budownictwa, innowacyjność, społeczeństwo informacyjne, eksport i promocję gospodarki.
- **Strategia rozwoju kapitału ludzkiego** – w opracowywanym przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej dokumencie, zwrócono uwagę na jednoczesne zwiększenie konkurencyjności i spójności społeczno-ekonomicznej Polski poprzez stworzenie warunków do pełniejszego wykorzystania potencjału kryjącego się w jej obywatelach. Strategia formułuje cele i priorytety oraz wskazuje najważniejsze obszary koncentracji wysiłku rozwojowego w dziedzinie rozwoju kapitału

ludzkiego. Strategia odpowiada na jedno z kluczowych wyzwań stawianych przed państwami na całym świecie, czyli załączenie efektywnej polityki społecznej z rozwojem gospodarczym.

- **Strategia rozwoju transportu** – dokument przygotowany przez Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, którego istotą jest przedstawienie kierunków rozwoju transportu w Polsce w zgodności z celami zawartymi w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (DSRK) i Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju (SRK). Wychodzi naprzeciw takim wyzwaniom współczesności, jak: sprostanie wymogom konkurencyjnej gospodarki światowej, uwzględnienie trendów demograficznych, dążenie do poprawy spójności społecznej, dostosowanie systemu transportowego do malejącej dostępności paliw płynnych na świecie. Odnosi się również do aktualnych trendów wynikających z polityki transportowej Unii Europejskiej.
- **Strategia bezpieczeństwo energetyczne i środowisko** – dokument opracowany przez Ministerstwo Gospodarki i Ministerstwo Środowiska, obejmuje dwa niezwykle istotne z punktu widzenia funkcjonowania państwa obszary. Podstawową rolą strategii jest zintegrowanie polityki środowiskowej z polityką energetyczną tam, gdzie aspekty te przenikają się w dostrzegalny sposób, ale oraz wytyczenie kierunków, w jakich powinna rozwijać się branża energetyczna oraz wskazanie priorytetów w ochronie środowiska.
- **Strategia sprawne państwo** – dokument przygotowywany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, określający cele i kierunki działań, jakie należy podjąć, aby podnieść sprawność i efektywność państwa do 2020 roku. Strategia zakłada między innymi racjonalne wykorzystanie środków publicznych, porządkowanie struktur

organizacyjnych, skuteczne zarządzanie i koordynację zwłaszcza w takich obszarach jak: finanse, zarządzanie kryzysowe i ochrona ludności, tworzenie przyjaznego dla obywateli i przedsiębiorców prawa. Zakłada również wdrożenie rozwiązań przyczyniających się do wzrostu konkurencyjności polskiej jurysdykcji, likwidację barier administracyjnych, wzrost aktywności obywatela w procesach rządzenia i debacie publicznej oraz szerokie wykorzystywanie nowoczesnych technologii informatyczno-komunikacyjnych.

- **Strategia rozwoju kapitału społecznego** – dokument opracowywany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Działania w nim wskazane mają wspierać zaangażowanie obywatelskie, zachęcać do współpracy oraz wzmacniać kreatywność Polaków, gdyż „wzmacnianie kapitału społecznego jest projektem cywilizacyjnym, od którego powodzenia zależy jakość życia Polaków i rozwój gospodarczy kraju”. Strategia jest dokumentem wielowymiarowym, zakładającym skoordynowaną interwencję publiczną w obszarach dotychczas niedocenianych lub niewystarczająco akcentowanych w dokumentach horyzontalnych.
- **Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie** – dokument opracowany przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, wprowadzający szereg modyfikacji sposobu planowania i prowadzenia polityki regionalnej w Polsce, a wraz z nimi różnych polityk publicznych mających największy wpływ na osiągnięcie celów określonych w stosunku do terytoriów. Polityka regionalna jest w nim rozumiana szerzej niż dotychczas – jako interwencja publiczna realizująca cele rozwojowe kraju przez działania ukierunkowane terytorialnie, a których głównym poziomem planowania i realizacji pozostaje układ regionalny.

- **Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej** – dokument opracowywany przez Ministerstwo Obrony Narodowej, określający warunki funkcjonowania oraz sposoby rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego. Szczególną rolę w tym systemie odgrywają podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo zewnętrzne (służba dyplomatyczna, Siły Zbrojne RP, służby specjalne), w powiązaniu z podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo wewnętrzne. Z tego też względu główny obszar zainteresowania Strategii jest ukierunkowany na bezpieczeństwo zewnętrzne i militarne a jej zintegrowanie z innymi strategiami rozwojowymi pozwoli na wyłączenie z jej zasadniczego zakresu tematycznego innych dziedzin bezpieczeństwa narodowego, takich jak: bezpieczeństwo ekonomiczne (w tym energetyczne), obywatelskie, społeczne, czy ekologiczne (w tym wodne).
- **Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa** – dokument opracowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, którego celem głównym jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju.

III. Granty Norweskie

- Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, obejmuje środki pochodzące z Norwegii, Liechtensteinu oraz Islandii (Norwegia pokrywa ponad 97% tychże środków). W jego skład wchodzi:
 - Program: Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów
 - Program: Wzmocnienie monitoringu środowiska oraz działań kontrolnych
 - Program: Oszczędzanie energii i promowanie odnawialnych źródeł energii
 - Program: Fundusz dla Organizacji Pozarządowych

- Program: Lokalne i regionalne inicjatywy na rzecz zmniejszenia nierówności i promowania spójności społecznej
- Program: Poprawa i lepsze dostosowanie ochrony zdrowia do trendów demografii
- Program: Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i naturalnego
- Program: Promocja różnorodności w kulturze i sztuce w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego (program partnerski)

→ Norweski Mechanizm Finansowy w 100% pokrywany z budżetu norweskiego, obejmujący:

- Program: Wsparcie rozwoju i szerokiego stosowania technologii CCS w Polsce
- Program: Globalny fundusz na rzecz godnej pracy i dialogu trójstronnego
- Program: Norwesko-Polska Współpraca Badawcza (program partnerski)
- Program: Norwesko-Polski Program Stypendialny (program partnerski)
- Program: Poprawa i lepsze dostosowanie ochrony zdrowia do trendów demograficzno-epidemiologicznych
- Program: Ograniczanie społecznych nierówności w zdrowiu (program partnerski)
- Program: Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć
- Program: Współpraca w obszarze Schengen oraz walka z przestępczością transgraniczną i zorganizowaną, w tym przeciwdziałanie handlowi ludźmi oraz migracjom grup przestępczych
- Program: Budowanie potencjału instytucjonalnego i współpraca w obszarze wymiaru sprawiedliwości/ Poprawa skuteczności wymiaru sprawiedliwości
- Program: Wsparcie Służby Więziennej, w tym sankcji pozawięziennych.

Alternatywę finansową dla ograniczonych możliwości inwestycyjnych gminy stanowić może partnerstwo publiczno-prywatne, które pozwala na zaangażowanie środków prywatnych oraz sektora finansów publicznych, we wspólne przedsięwzięcia służące rozwojowi gospodarczemu. W prawie polskim ramy prawne PPP wyznaczają dwie ustawy, regulujące współpracę podmiotów publicznych i partnerów prywatnych:

- ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz. U. z 2009 r. Nr 19, poz. 100 z późn. zm.), zwana dalej Ustawą o PPP,
- ustawa z dnia 9 stycznia 2009 r. o koncesji na roboty budowlane lub usługi (Dz. U. z 2009 r. Nr 19, poz. 101, Nr 157 poz. 1241 z późn. zm.), zwana dalej Ustawą o Koncesjach.

Obie wyżej wymienione ustawy w zamierzeniu ustawodawcy mają ułatwić wykonywanie zadań publicznych na zasadzie kooperacji sektorów publicznego i prywatnego w Polsce.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Niniejsze opracowanie powstało w ramach realizacji projektu „**Nowosądecka Akademia Samorządowa**”, realizowanego przez Powiat Nowosądecki w partnerstwie z 14 Urzędami Miast/Gmin w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet V Dobre rządzenie, Działanie 5.2 Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej, Poddziałanie 5.2.1 Modernizacja zarządzania w administracji samorządowej.

nowosądecka
akademia
samorządowa

**PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ
W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO**